

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Första kammaren. Nr 30.

Fredagen den 9 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve *Ehrensverd* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 303, angående arvode till delegerad vid underhandlingarna med Norge rörande flyttlapparnas rätt till renbete m. m.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets memorial nr 46, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av väckt motion om sänkning av vissa tullsatser å läder;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med likviderande av förfallen skuld å statslån till Sala—Gysinge—Gävle järnvägsaktiebolag,

nr 42, angående användande av riksbankens vinst för år 1912, och

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av grunderna för pensionering av äldre barnmorskor;

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 20, i anledning av en av herr Palmstierna inom Andra kammaren väckt motion, nr 20, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en utredning rörande förekomsten av kungsådra; ävensom

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 20, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande reglering av Mälarens vattenstånd genom en kanal från Bällstaviken till Brunnsviken.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran, jordbruksutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden nr 124—129.

Ang. utredning i fråga om fastställande av maximalarbetsdag för lönearbetare m. fl. Föredrogs Andra kammarens under gårdagen bordlagda protokollsutdrag nr 509, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 15, angående herr Lindqvists i Stockholm m. fl. motion, nr 239, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om fastställande av maximalarbetsdag för lönarbetare och biträden m. m.

Friherre De Geer, Fabian: Första kammaren har redan den 5 april behandlat sitt andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8 angående samma sak. Därigenom torde den nu föreliggande frågan vara besvarad genom kammarens då fattade beslut.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter, på gjord proposition, Första kammaren, som den 5 april 1913 vid behandling av sitt andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8 i samma ämne avslagit ett framställt yrkande av enahanda innehåll som Andra kammarens ifrågavarande beslut, förklarade det nu gjorda meddelandet från Andra kammaren icke föranleda någon Första kammarens åtgärd.

Vid ånyo skedd föredragning av konstitutionsutskottets den 6 och 7 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för kommun att anslå ersättning åt vald ledamot av taxeringsnämnd, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets den 6 och 7 innevarande månad bordlagda betänkande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt och 8 § i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst, biföll kammaren vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets den 6 och 7 i denna månad bordlagda utlåtande nr 37, i anledning av *dels*

framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående förstärkt amortering av statsskulden *dels ock* en i ämnet väckt motion, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av lagutskottets den 6 och 7 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 6 och 7 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 31, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling av alkoholister samt till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt lag om behandling av alkoholister, *dels ock* i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 11 april 1913 dagtecknad proposition, nr 193, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga förslag till lag om behandling av alkoholister samt till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt lag om behandling av alkoholister.

I samband med denna proposition, som hänvisats till lagutskottet, hade utskottet till behandling förehaft *dels* tre inom Första kammaren väckta motioner, nämligen nr 150 av herr *Alfred Petré*n, nr 151 av herr *August Ljunggren*, och nr 163 av herr *K. A. Nilson*, *dels ock* en motion, som väckts inom Andra kammaren, nämligen nr 345 av herr *Bernhard Eriksson* i Grängesberg.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren, att föreliggande utlåtande skulle företagas till avgörande punktvis samt det i punkten 1 intagna lagförslaget paragrafvis, med ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan skulle föredragas; att vid behandling av 1 § i detta lagförslag överläggningen finge omfatta förslaget i dess helhet; samt att lagtext ej skulle behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begärdes.

Punkten 1.

Utskottet hade i denna punkt på angivna skäl hemställt, att Riksdagen, med tillkännagivande att det i förevarande proposition framlagda förslaget till lag om behandling av alkoholister icke kunnat i oförändrat skick av Riksdagen antagas, måtte i anledning av sagda proposition samt herrar *Petrén*s, *Eriksson*s

i Grängesberg och K. A. Nilsons ovan åberopade motioner, men med avslag å herr Ljunggrens motion, för sin del antaga förslag till lag om behandling av alkoholister, så lydande, som utskottets utlåtande utvisade.

*Lagförslag
om behand-
ling av al-
koholister.*

Utskottets förslag till lag om behandling av alkoholister.

1 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Är någon hemfallen åt dryckenskap, och finnes han i följd därav

vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller utsätta hustru eller barn, sam han är skyldig att försörja, för nöd eller uppenbar vanvård, eller

ligga fattigvården eller sin familj till last,

då må i den ordning, som stadgas i denna lag, förordnas om hans intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister.

Herr Petré, Alfred: Herr talman, mina herrar: Då mitt namn förekommer under icke mindre än trenne av de vid utskottsbetänkandet fogade reservationerna, skulle möjligen den i frågan mindre initierade kunna få den föreställningen, att jag skulle anse det nu föreliggande lagförslaget behäftat med väsentliga brister. Så är emellertid ingalunda förhållandet. Tvärtom finner jag lagförslaget, i det skick det blivit förelagt Riksdagen, i stort sett vara mycket tillfredsställande, byggt som det är på den enligt mitt förmenande fullt riktiga principen, att interneringsförfarandet icke får hava karaktären av en fristående åtgärd, utan bör stå i intimt samband med å ena sidan förebyggande verksamhet av lämplig art och å andra sidan av efterföljande åtgärder.

Redan det ursprungliga, av fattigvårdslagstiftningskommittén uppgjorda förslaget innehöll ju paragrafer angående såväl förebyggande som efterföljande åtgärder. Dessa senare voro emellertid här lagda på vederbörande anstaltsstyrelser, under det att det i fråga om de förebyggande åtgärderna endast var föreslaget allmänna bestämmelser, av innehåll att de olika myndigheter, som man däri ville tillerkänna ansökningsrätt, borde, innan denna begagnades, försöka andra åtgärder för vederbörandes återförande till ett nyktert levnadssätt.

Av den utav Svenska läkarsällskapet tillsatta kommittén för utredande av frågan om lämpliga åtgärders vidtagande till alkoholmissbrukets bekämpande, vilken kommitté ock fick i uppdrag att yttra sig om interneringsförslaget, hävdades emellertid med styrka, att man nog inte kunde vänta sig så synnerligen mycket av en lagbestämmelse om förebyggande åtgärder, så

länge icke ansvaret för dessa var uppdraget åt något särskilt organ, så länge arbetet i fråga icke var i ringaste mån organiserat. Läkarkommittén föreslog därför upprättandet av särskilda lokala organ, sedermera benämnda nykterhetsnämnder, vilka skulle hava till allmän uppgift att bekämpa alkoholmissbruket inom samhället och därvid särskilt borde utöva en verksamhet så organiserad, att interneringsförfarandet hölles inom rimliga gränser såväl beträffande antalet av internerade personer som interneringstidens längd, det vill med andra ord säga *interneringsförfarande borde anordnas allenast såsom ett led uti en serie systematiska åtgärder.*

Denna princip har också vunnit gillande av kungl. nykterhetskommittén, som i sitt betänkande frambållit, hurusom de förebyggande åtgärderna såväl med hänsyn till lagens nykterhetseffekt som ur kostnadssynpunkt böra ingå såsom huvudmoment i alkoholistbehandlingen, samt att vidtagandet av efter förhållandena lämpade förebyggande åtgärder komme att bäst tryggas genom anordnande av särskilda nykterhetsnämnder, vilka såsom ansvariga organ för alkoholistvården inom kommunen också torde komma att få betydelse för framdrivandet av åtgärder till förekommande av alkoholmissbruk. Till förhindrande av att lagen icke skulle få giltighet uti hela landet, ville kungl. nykterhetskommittén emellertid icke förordna, att anordnandet av särskild nykterhetsnämnd gjordes såsom *villkor* för lagens tillämpning inom en kommun, men föreslog att, där nykterhetsnämnd anordnades, denna skulle hava åt sig anförtrott arbetet med den förebyggande verksamheten ävensom ensam hava ansökningsrätt, det vill med andra ord säga, att uti nykterhetskommitténs betänkande gjordes dessa nämnder endast fakultativa och icke obligatoriska.

Lagrådet åter har uti här ifrågavarande hänseende helt ställt sig på läkarkommitténs ståndpunkt och förordat, att frågorna om internering av alkoholister inom varje kommun behandlas av en enda nämnd, nykterhetsnämnden, med rättighet likväl för kommunen att anordna särskild sådan eller låta nykterhetsnämnden utgöras av fattigvårdsstyrelsen, den av nuvarande kommunala myndigheter, som genom sin verksamhet torde erhålla bäst kännedom om de personer, beträffande vilka internering kan komma i fråga. Genom denna även i Kungl. Maj:ts förslag upptagna anordning, som i regel lägger ansökningsrätten i en och samma myndighets hand, har bland annat den stora fördelen vunnits, att den i sig svåra procedurfrågan kunnat lösas på ett mera tillfredställande sätt, än som med föregående förslag varit möjligt. Med det tillägg, som i fråga om farliga alkoholisters omhändertagande med anledning av min motion av utskottet blivit tillstyrkt — varför jag begagnar tillfället att betyga utskottet min erkänsla — torde lagen kunna

*Lagförslag
om behandling
av alkoholister.*

(Forts.)

Lagförslag
om behandling
av alkoholist-
er.

(Forts.)

sägas vara väl anpassad efter det levande livets behov, på samma gång uti de i Kungl. Maj:ts förslag upptagna bestämmelser om förebyggande åtgärder — genom vilka i fråga om icke farliga alkoholist-er interneringens karaktär av en sista ytterlighetsåtgärd är fastslagen — nödigt skydd för den personliga friheten torde erhållas.

Såsom lagförslaget nu blivit lagt, tror jag också, att man kan hava förhoppning därom, att lagen skall få en mycket stor betydelse i *profylaktiskt* hänseende. För att en sådan verkan skall kunna erhållas, är det emellertid nödvändigt, att det vid lagens trädande i kraft finnes en statsanstalt för upptagande av sådana alkoholist-er, vilka icke lämpa sig för de hittillsvarande, av föreningar och stiftelser anordnade mindre anstalterna. I överensstämmelse med vad både läkarkommittén, kungl. nykterhetskommittén och lagrådet påyrkat har Kungl. Maj:t också uttalat sig för att lagens trädande i kraft uppskjutes, till dess en statsanstalt hunnit anordnas. Fullständigt anslutande mig till denna princip kan jag likväl icke underlåta att uttala mitt beklagande därav, att det icke kunnat föreläggas redan denna riksdag proposition på anslag till en statsanstalt för alkoholist-er. När man granskar den utredning, som i detta hänseende blivit gjord, måste man emellertid giva Kungl. Maj:t rätt däruti, att detta icke varit möjligt, då de uppgjorda byggnadsförslagen sluta på alltför höga siffror. Att så skulle bli förhållandet var för den, som äger personalkännedom på området, lätt att förutse, då det blev känt, att regeringen som sin läkarsakkunnig utsett doktor Sebardt, då denne — såsom av utredningen också framgår — byser den uppfattningen, att det för undvikande av psykisk smitta är nödvändigt, att varje å alkoholistanstalt intagen person erhåller eget sovrum. Att uppföra anstalter med särskilt rum för envar av alla de alkoholist-er, som kunna behöva interneras, är naturligtvis en ren orimlighet, och det av utredningen vidare anförda skälet för en dylik anordning, nämligen att eljest antalet vårdare skulle behöva ökas, vill jag icke heller underskriva.

I detta sammanhang kan jag icke heller underlåta att beröra det av utredningen uppgjorda förslaget till driftkostnader, vilka i fråga om en anstalt på hundra patienter äro beräknade till 50,000 kronor om året, en siffra som är i hög grad ägnad att förväna, då det ju här dock är fråga om personer, vilka blott de befinna sig i nyktert tillstånd i regeln samtliga äro arbetsföra. Förklaringen till att de beräknade driftkostnaderna blivit så höga finner man emellertid i det förhållandet, att värdet av patienternas arbete upptagits synnerligen lågt eller allast till 7,500 kronor, d. v. s. de å anstalten intagna skulle i medeltal per år endast kunna uträtta ett arbete värt 75 kronor. Till jämförelse härmed kan jag nämna, att å Långbro sinnessjukanstalt

de 20 patienter, som i medeltal arbetade å därvarande olika verkstäder under år 1911, utförde ett arbete, som enligt gällande marknadspris belöpte sig till ett värde av 3,000 kronor, det vill med andra ord säga dubbelt så mycket per patient, som utredningen beräknat i fråga om de å alkoholistanstalt intagna. Det är ju emellertid givet, att man tvärtom bör kunna beräkna, att dessa, vilka — i motsats till vad förhållandet är med de å Långbro intagna, vilka ju alla äro psykiskt sjuka individer — i regeln äro fullt arbetsföra personer, då de äro nyktra, skola kunna utföra avsevärt mera arbete — ja, jag vill gå så långt, att jag påstår, att de å alkoholistanstalt intagnes arbete ute på fälten och å de olika verkstäderna bör kunna beräknas i stor utstäckning bära anstaltens driftkostnader.

Att en förnyad utredning angående anordnandet av en statsanstalt är nödvändig, torde av det som nu anförts vara uppenbart. Jag vill emellertid uttala den livliga förhoppningen, att denna utredning skall kunna verkställas och de sakkunniga myndigheternas yttranden vara avgivna så tidigt, att förslag om en statsanstalt för alkoholister kan föreligga redan *vid början* av nästa riksdag Särskilt med hänsyn till det trängande behovet att skaffa samhället nödigt skydd mot de farliga alkoholisterna är det synnerligen önskvärt, att den tid, som nu måste förflyta, till dess lagen kan träda i kraft, blir den kortast möjliga. För att redan under nuvarande förhållanden kunna få åtminstone något skydd mot de farliga alkoholisterna, har jag i min motion väckt förslag därom, att de bestämmelser, som gälla beträffande omhändertagande av dylika alkoholister, oberoende av om plats å allmän anstalt för alkoholister är att tillgå, skulle få giltighet omedelbart efter lagens utfärdande. Inom lagutskottet har det emellertid av dess juridiskt skolade ledamöter uppvisats, hurusom från lagteknisk synpunkt det vore omöjligt att införa en dylik övergångsbestämmelse, utan att det för uppnående av ifrågavarande syfte skulle behövas en särskild provisorisk lag. Vid sådant förhållande har man ju intet annat att göra än att hoppas på att det i sig nödvändiga uppskovet med lagens trädande i kraft blir så kort som möjligt.

Herr talman! Innan jag slutar detta mitt anförande, kan jag icke underlåta att framhålla, hurusom beslutandet av en lag om tvångsinternering av alkoholister enligt mitt förmenande också *moraliskt förpliktigar* till genomförandet av sådana reformer, som kunna vara ägnade att förhindra uppkomsten av det alkoholmissbruk, som leder till internering. Jag syftar härvid i första hand på införandet av sådana utminuteringsbestämmelser, som försvåra åtkomsten av rusdrycker för just sådana personer, som eljest komma att tillhöra de interneringsmässiggas kategori. Men jag syftar icke endast härpå, utan jag tänker också på alla de — må vara mindre hastigt genomförbara — refor-

*Lagförslag
om behandling av
alkoholister.
(Forts.)*

Lagförslag
om behandling
av alkoholister.

(Forts.)

mer, som taga sikte på avhjälpandet av de många missförhållanden, varav samhället lider, och vilka i så hög grad medverka till den, helt naturligt framför allt i storstäderna, såvitt utbredda dryckenskapen. I och med detsamma samhället tager sig rätt att internerna alkoholens offer, bör samhället också vara skyldigt att med alla till buds stående medel söka förekomma alkoholism. Verkligt radikala d. v. s. *till roten gående* reformer på detta område böra med andra ord följa på antagande av en lag sådan som denna, vilken ju endast är ett under nuvarande förhållanden visserligen nödvändigt palliativ.

Till sist vill jag då yttra några ord om *lagförslagets omfattning*, formulerat i § 1. Naturligtvis skulle jag hellre sett, att »de som äro oförmögna att vårda sina angelägenheter» ävensom »de som upprepade gånger blivit dömda till ansvar för fylleri», vilka kategorier fattigvårdslagstiftningskommittén medtagit, icke blivit strukna i Kungl. Maj:ts förslag. Emellertid medgiver jag gärna, att Kungl. Maj:t i påpekandet av det förhållandet, att antalet platser till en början är relativt ringa, anfört ett acceptat skäl för begränsning av lagens omfattning. I övrigt torde åtskilliga av de till nämnda kategorier av alkoholmissbrukare hörande även falla under de i lagförslaget upptagna momenten. Då därtill kommer att, såsom lagrådet särskilt framhållit, den första lag, som antages på detta område, enligt sakens natur måste bliva en *övergångslag*, i vilken man ju sedermera får tillfälle att göra de utvidgningar och ändringar, som erfarenheten kan visa bliva behövliga, har jag icke någon erinran att göra vid § 1, till vilken jag därför yrkar bifall.

Efter härmed slutad överläggning godkändes den föreliggande paragrafen.

2 §.

Godkändes.

3 §.

Nu föredragna paragraf lydde sålunda:

I varje kommun skall finnas en nykterhetsnämnd.

Nykterhetsnämnden skall, om ej särskild sådan nämnd blivit tillsatt, utgöras av kommunens fattigvårdsstyrelse.

Särskild nykterhetsnämnd må tillsättas, i fall så prövas lämpligt, i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga och på landet av kommunalstämma. Om dylik nämnds sammansättning, val av ledamot och suppleant däri, ledamots och suppleants tjänstgöringstid och avgång, val av ordförande och vice ordförande, ordningen för nämndens arbete, avgivande av utgifts- och inkomstförslag, räkenskapers förande, redovisning samt ledamots ansvarighet äger för annan ort än Stockholm vad om fattigvårdsstyrelse finnes stadgat mot-

svarande tillämpning, och gälla för Stockholm de bestämmelser, Konungen på förslag av stadfullmäktige meddelar. Vald ledamot äger att när som helst avsäga sig uppdraget.

*Lagförslag
om behand-
ling av al-
koholister.*

Utskottet hade beträffande denna paragraf yttrat följande:

(Forts.)

»Enligt denna paragraf skall i varje kommun finnas en nykterhetsnämnd, som i allmänhet skall utgöras av kommunens fattigvårdsstyrelse. Därest så prövas lämpligt, äger kommunen emellertid tillsätta särskild nykterhetsnämnd. I fråga om sammansättning av dylik särskild nämnd skall enligt förslaget, utom vad angår Stockholm, gälla enahanda bestämmelser, som i fråga om fattigvårdsstyrelse äro stadgade.

I herr Ljunggrens ovanintagna motion har emellertid hemställts om sådan ändring i förslaget, att vid tillsättande av dessa nämnder i dem skola inväljas ett lämpligt antal medlemmar ur nykterhetssällskapen. En dylik bestämmelse synes utskottet dock varken behöflig eller lämplig. Då med hänsyn därtill, att uppdraget att vara medlem av nykterhetsnämnd enligt förslaget är frivilligt, endast personer med verkligt intresse för verksamhet av ifrågavarande art kunna antagas bli medlemmar i dylika nämnder, lära även utan dylik bestämmelse jämväl medlemmar av nykterhetssällskap komma att inväljas i dessa nämnder. Att däremot genom uttrycklig föreskrift i förevarande hänseende inskränka kommunens valfrihet synes utskottet icke lämpligt.

Utskottet har därför icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till herr Ljunggrens motion.»

Reservation hade vid förevarande paragraf avgivits av herrar *Petrén* och *Borg*, vilka ansett, att utskottets yttrande vid denna paragraf bort givas följande lydelse:

»Enligt — — — — — stadgade.

I Herr Ljunggrens ovanintagna motion har emellertid hemställts om sådan ändring i förslaget, att vid tillsättandet av dessa nämnder i dem skola inväljas ett lämpligt antal medlemmar ur nykterhetsnämnderna. I likhet med motionären finner utskottet det vara synnerligen önskvärt, att nykterhetsintresset blir väl representerat uti nykterhetsnämnderna, men anser utskottet likväl, att det icke lämpligen låter sig göra att uti lagtexten införa en bestämmelse av föreslagen art. För övrigt torde man nog kunna hysa förhoppning om att även utan dylik bestämmelse medlemmar uti nykterhetssällskap i avsevärd utsträckning komme att inväljas i dessa nämnder.

Utskottet har därför icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till herr Ljunggrens motion.»

Herr *Petrén*, Alfred: Då jag icke kunnat gilla motiveringen till avslagsyrkandet på den motion, vari herr Ljunggren yrkat

Lagförslag
om behand-
ling av al-
koholister.

(Forts.)

ett tillägg till denna paragraf av innehåll, att det uti nykterhetsnämnderna skulle insättas lämpligt antal medlemmar ur nykterhetssällskapen, har jag vid denna paragraf fogat en reservation. Att tillstyrka motionen har jag dock icke kunnat, då det synes mig omöjligt att i lagtext införa en bestämmelse av så vag och obestämd natur som den föreslagna, men jag har dock ansett, att det borde göras ett uttalande angående önskvärdheten av att nykterhetsintresset blir väl representerat uti nykterhetsnämnderna, då det synes mig självklart, att de, som hittills visat mest intresse för alkoholisters räddande, i första rummet böra vara med vid detta arbetes organiserande. Då jag anser denna synpunkt icke böra saknas i motiveringen till avslagsyrkandet, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Greve Lagerbjelke: Då reservanten här icke har yrkat någon ändring i själva bestämmelsernas avfattning utan endast i fråga om motiveringen, kan det icke gärna bliva fråga om någon vidlyftig diskussion. Jag vill dock här framföra, att redan utskottets motivering i och för sig är en kompromiss. Det uttalades dels sympatier för motionen, dels uttalades från andra håll, och det var även min mening, att det väsentliga i detta fall är, att nykterhetsintresset och sakkunskapen äro representerade i nykterhetsnämnderna. Det finnes ingen garanti för att dessa egenskaper finnas hos de organiserade nykterhetsvännerna, även om det naturligtvis ofta är fallet. Men huru härmed än må vara, lärer det dock vara fallet, såsom utskottet säger i sin motivering, att även utan dylik bestämmelse medlemmar av nykterhetssällskap komma att inväljas i dessa nämnder.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf, förutom i avseende å motiveringen, vartill han ville återkomma efteråt, endast yrkats, att paragrafen skulle godkännas.

På gjord proposition godkändes nu föredragna paragraf.

Beträffande härefter motiveringen, yttrade herr talmannen, vore yrkat: 1:o) av herr *Petrén, Alfred*, att densamma skulle antagas med den lydelse, som angivits i den av honom och herr Borg vid paragrafen anförda reservationen, och 2:o) att utskottets motivering skulle godkännas oförändrad.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till det under 2:o) upptagna yrkandet vara med övervägande ja besvarad.

4 §.

Ifrågavarande paragraf lydde på följande sätt:

1 mom. Ansökning om förordnande att person, som omför-

mälades i 1 §, skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister må göras av nykterhetsnämnden i den kommun, där han vistas eller äger hemortsrätt.

*Lagförslag
om behandling
av alkoholister.*
(Forts.)

2 mom. Innan sådan ansökning göres, skall nämnden inhämta noggranna upplysningar om ifrågavarande person samt, därest ej uppenbarligen utsikt saknas att utan tvång återföra honom till ett nyktert och ordentligt liv, vidtaga härför lämpade åtgärder, såsom att söka

förmå honom att ingå i nykterhetsförening,

bereda honom, för minskande av frestelserna till bruk av rusdrycker, anställning hos lämplig person eller ombyte av verksamhet eller vistelseort,

utverka hos försäljare av brännvin, vin eller öl, att sådana drycker ej utlämnas till honom,

förmå honom att rådfråga läkare och följa dennes föreskrifter eller att frivilligt söka vård å lämplig anstalt.

3 mom. Ansökningen, som ovann sägs, göres hos Konungens befallningshavande.

Ansökningen skall innebålla en fullständig redogörelse för de av nämnden i ärendet gjorda undersökningar och för de övriga åtgärder, som enligt 2 mom. må hava vidtagits.

Vid ansökningen skola fogas prästbevis enligt av Konungen fastställt formulär samt utlåtande av legitimerad läkare, avfattat enligt av Konungen meddelade anvisningar och grundat å undersökning, som verkstälts inom en månad före ansökningens ingivande.

Hava prästbevis och läkareutlåtande, enligt vad nu är sagt, ej bifogats ansökningen, varde denna ej upptagen till prövning, med mindre anledning förekommer, att den, som ansökningen avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv. Upptages ej ansökningen, meddele Konungens befallningshavande därom skriftligt besked.

Angående 2 mom. av förevarande paragraf hade reservation avgivits av herrar *Petrén* och *Pettersson* i Södertelje, vilka på anförda skäl ansett, att till berörda mom. av paragrafen bort fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

»I fall av behov äger nykterhetsnämnd att för vidtagande av de i detta moment omförmälda åtgärder till sitt biträde utse ombud antingen bland sina egna ledamöter eller bland andra för uppgiften lämpade personer, föreningar eller stiftelser.»

Herr *Petrén*, Alfred: Såsom reservant i denna punkt nödgas jag ännu en gång begära ordet.

Jag har, såsom av reservationen framgår, yrkat på ett tillägg till moment 2 av följande lydelse: »I fall av behov äger nykterhetsnämnd att för vidtagande av de i detta moment om-

Lagförslag
om behand-
ling av al-
koholister.

(Forts.)

förmälda åtgärder till sitt biträde utse ombud, antingen bland sina egna ledamöter eller bland andra för uppgiften lämpade personer, föreningar eller stiftelser.»

Anledningen till att jag framkommit med yrkande på detta tillägg är, att varken i lagrådets eller departementschefens motivering till den kungl. propositionen något finnes antytt om, huru man tänkt sig, att detta förebyggande arbete skulle utföras. Denna fråga är emellertid av synnerligen stor betydelse, då det i hög grad är beroende på, *huru* detta arbete utföres, i vad mån man vinner det med detsamma avsedda syftemalet, nämligen att de interneringsmässigas antal minskas i så stor utsträckning som möjligt och därigenom även samhällets kostnader för alkoholistvården i samman mån minskas.

Jag vill erinra om, att Läkarsällskapets kommitté utförligt behandlat frågan. Denna kommitté, som i sin framställning huvudsakligen tagit sikte på storstadsförhållandena, har såsom bekant föreslagit anordnandet av en under den kommunala nykterhetsnämnden sorterande byrå, som skulle utgöra en rådfrågningsbyrå för alkoholisterna och deras anhöriga, och vilkens funktionärer vidare skulle göra nödiga hembesök och utföra hela det personliga räddningsarbete, varom här är fråga. Den kungl. nykterhetskommittén åter har i sitt utlåtande framhållit, att man icke borde genom detaljerade stadganden regelbinda nämndens verksamhet, utan tillåta den att fritt lämna densamma efter de olika lokala förhållandena. Man har sålunda tänkt sig afven den anordningen, att nämnderna skulle kunna låta det förebyggande arbetet utföras av frivilligt organiserade krafter, såsom nykterhets- och skyddsföreningar.

Beträffande större städer blir naturligtvis här ifrågavarande arbete av sådan omfattning, att det behöves en byrå med avlönade funktionärer, denna byrå må nu anordnas av kommunen själf eller av någon förening eller stiftelse, som får detta uppdrag. I mindre kommuner återigen kan det säkerligen vara tillräckligt att anförtro arbetet åt en enskild person och då naturligtvis helst åt någon intresserad nykterhetsvän, som är för uppgiften lämpad. Klart är, att detta arbete under alla förhållanden bör utföras av personer, som själva äro absolutister, da det ju är givet att en sådan persons ord har mera att betyda, när det gäller en sådan åtgärd, som den i detta moment bl. a. anförda, att förmå en person att ingå i nykterhetsförening. Också är det av synnerlig vikt, att det för alla, som skola tillämpa denna lag, icke blir någon tvekan därom, att nykterhetsnämnderna hava rättighet att på detta sätt överlåta själva det personliga arbetet åt för uppgiften lämpliga organ eller enskilda personer. Nu anför visserligen utskottet, vid sin hemställan om avslag på yrkandet om ett dylikt moments intagande i lagtexten, att detta icke är behöfligt, då det är en självklar sak, att nykterhetsnämnderna

hava denna rätt. Men då, såsom anföres i den av herr Pettersson i Södertelje och mig avgivna reservationen, motiveringen till lagtexten i allmänhet icke blir känd för flertalet av dem, som skola tillämpa lagen, ha vi menat, att det vore en given fördel, om detta stadgande kunnat inflyta i själva lagen, så att icke i sådant hänseende något missförstånd behöver ifrågakomma.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen i denna punkt.

*Lagförslag
om behand-
ling av al-
koholister.*
(Forts.)

Greve Lagerbjelke: Det lär vara alldeles klart och tydligt och är även av reservanten medgivet, att den av honom påpekade befogenheten enligt sakens natur tillkommer nykterhetsnämnderna. Då det icke kan vara skäl att onödigtvis belasta en lagstiftning med onödiga bestämmelser, får jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de beträffande förevarande paragraf framställda yrkandena propositioner, först på paragrafens godkännande utan förändring samt vidare därpå att paragrafen skulle godkännas med den ändring, som angivits i den av herrar Petré och Pettersson vid paragrafen anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

5 §.

Nu föredragna paragraf hade följande lydelse:

(I Kungl. Maj:ts förslag:)

Är åt dryckenskap hemfallen person farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, må ansökning om förordnande att han skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister jämväl göras å landet av kronofogde eller länsman samt i stad av *stadsfiskal eller av polismästare, där sådan finnes.*

Ansökningen skall innehålla en fullständig redogörelse för de av polismyndigheten i ärendet inhämtade upplysningar samt vara åtföljd av prästbevis och läkarutlåtande, som i 4 § sägs, om dylika handlingars an-

(I utskottets förslag:)

1 mom. Är åt dryckenskap hemfallen person farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, må ansökning om förordnande att han skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister jämväl göras å landet av kronofogde eller länsman samt i stad av *vederbörande polismyndighet.*

Ansökningen skall innehålla en fullständig redogörelse för de av polismyndigheten i ärendet inhämtade upplysningar samt vara åtföljd av prästbevis och läkarutlåtande, som i 4 § sägs, om dylika handlingars an-

Lagförslag
om behand-
ling av al-
koholister.

(Forts.)

skaffande kan utan våda avvaktas.

För köping eller annat område å landet, för vilket ordningsstadgan för rikets städer är i tillämpliga delar gällande, må Konungens befallningshavande förordna lämplig polisman att fullgöra vad enligt denna lag åligger länsman.

skaffande kan utan våda avvaktas.

För köping eller annat område å landet, för vilket ordningsstadgan för rikets städer är i tillämpliga delar gällande, må Konungens befallningshavande förordna lämplig polisman att fullgöra vad enligt denna lag åligger länsman.

2 mom. Därest i fall, som i 1 mom. avses, faran är så överhängande, att åtgärd, som ankommer på Konungens befallningshavande, ej utan våda kan avvaktas, har myndighet, varom i samma mom. förmäles, att vidtaga erforderlig åtgärd för farans avvärjande; åliggande det myndigheten att, om ansökning enligt nämnda mom. ej redan gjorts, ofördröjligen till Konungens befallningshavande insända sådan ansökning.

Herr Hallberg: Till denna § har utskottet fogat ett tilläggsmoment, som innefattar befogenhet för vederbörande polismyndighet att vid särskilt extrema fall, när åt dryckenskapen hemfallna personer befinnas synnerligt farliga för andras säkerhet, vidtaga erforderliga åtgärder för deras oskadliggörande. Någoting med denna anordning jämförligt förekommer under §§ 10 och 14, där åt Konungens befallningshavande är inrymd befogenhet att interimistiskt internera drinkare. Dessa beslutelser må ju vara resonliga, och det är icke min mening att framställa något yrkande i motsatt riktning, men detta att särskild befogenhet inrymmes innebär tillika en skyldighet, och därför vore det önskvärt, att på något sätt vore angivet, vilka resurser stå myndigheterna till buds vid fullgörandet av denna skyldighet. Men varken i den kungl. propositionen eller i utskottets betänkande kan man spåra någon antydning därom. Nu föreställer jag mig naturligtvis icke, att det skulle givas detaljerade föreskrifter om saken, ty det är klart, att man oftast måste förfara efter omständigheterna, men det förefaller dock, som om dessa myndigheter i många fall nog skulle känna sig tämligen urståndsatta att företaga något. Nu må man icke föreställa sig, att det överallt går så lätt till som i städerna, särskilt i de stora städerna, där fattigvårdsinrättningarna äro så

ordnade, att tillfälle lätt gives till internering av drinkare. Jag tänker nämligen på förhållandena på rena landsbygden. Hur det där skall gå till, torde nog, när man tänker på saken, ställa sig mer eller mindre tvivelaktigt. Nu avser jag med mitt yttrande endast att få ett auktorativt uttalande, huruvida man tänkt på saken och huruvida man tänkt på möjligheten att i särskilt pressande fall använda häktning. Jag skulle finna ett sådant uttalande önskvärt till ledning och trygghet för de myndigheter, som skola få att tillämpa denna lag. I saknad av ett dylikt uttalande måste jag hålla före, att saken för dessa myndigheter är mycket svävande.

*Lagförslag
om behandling av alkoholist.*
(Forts.)

Något yrkande har jag icke att göra.

Efter härmed slutad överläggning godkändes föreliggande paragraf.

6—18 §§.

Godkändes.

19 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Om utskrivning tillkommer det anstaltens styrelse att förordna.

Den myndighet, som har att utöva uppsikt över anstalterna, må ock förordna om utskrivning, jämväl om styrelsen avslagit framställning därom.

I avseende å nu föredragna paragraf hade reservation avgivits av herrar *Petrén*, *Persson* i Norrköping och *Borg*, vilka på anförda skäl hemställt, att 19 § måtte erhålla ett tillägg av följande lydelse:

»Innan utskrivning beslutes, bör vederbörande, därest ej annorledes är sörjt för den utskrivnes skyddande mot återfall i dryckenskap, hava skaffat sig garanti för att den utskrivne erhåller behöfligt stöd och bistånd samt, om han är medellös, att han har tillgång på lämpligt och lönande arbete.»

Herr *Petrén*, Alfred: Herr talman! Som synes, har jag även beträffande denna § påyrkat ett tillägg, däri framhålles vederbörande utskrivningsmyndighets skyldighet att skaffa sig garanti för, att den utskrivne erhåller nödigt skydd och bistånd och att, där så behöves, arbete anskaffas åt honom. Såsom i min reservation är framhållet, fanns i det ursprungliga, av fattigvårdslagstiftningskommittén uppgjorda förslaget, en §, vilken hade följande lydelse: »När utskrivning från anstalt äger rum, bör anstaltens styrelse, därest ej annorledes är sörjt för den utskrivnes skyddande mot återfall i dryckenskap, föranstalta därom, att lämplig person eller nykterhets- eller skyddsförening lämnar

Lagförslag
om behand-
ling av al-
koholister.

(Forts.)

den utskrivne stöd och bistånd. Är den utskrivne medellös och i saknad av arbete, bör styrelsen söka förskaffa honom lämpligt arbete».

Om denna § har fångvårdsstyrelsen ett yttrande, som jag finner mycket beaktansvärt. Den säger nämligen, att »det får ej anses tillräckligt att, såsom i lagförslagets § 21, lämna åt en anstaltsstyrelse såsom moralisk förpliktelse att lämpligen sörja för den utskrivnes stödjande, synnerligast som ett dylikt uppdrag torde komma att visa sig för en enskild anstalt särdeles betungande och draga ej obetydlig kostnad. Det synes oefftergivligen nödvändigt att förslaget i denna viktiga huvudpunkt närmare preciseras, så att omsorgen om den utskrivne blir ett i lag föreskrivet åliggande för stat eller kommun, låt vara att såväl anstaltsstyrelsen som enskilt intresserade, skyddsföreningar m. fl., böra i största möjliga utsträckning påkallas såsom medhjälpare». Den kungl. nykterhetskommittén instämde i de här anförda synpunkterna, och i dess förslag erhöll därför paragrafen i fråga sådan lydelse, att den person eller myndighet, på vars framställning alkoholisten intagits å anstalt, hade att, i samråd med anstaltens styrelse, vid utskrivningen sörja för sådana åtgärders vidtagande, som här åsyftas, d. v. s. med andra ord: arbetet är i detta förslag huvudsakligen lagt på den, som gjort ansökningsen.

Lagrådet har ytterligare strukit under den stora betydelsen av dessa efterföljande åtgärder, i det den betonat, hurusom man kan utgå ifrån att verkan av en kortare vård med efterföljande provotid i allmänhet bliver större än av en längre vård utan sådan tid. Lagrådet föreslog för den skull en minskning uti interneringens maximaltid, från föreslagna 1½ resp. 3 år till resp. 1 och 2 år och i samband härmed föreslogs, att den utskrivne under sex månader skulle vara underkastad viss tillsyn och vissa villkor, som vid utskrivningen eller därefter blivit bestämda. Lagrådet ansåg emellertid att föreskrifter härom icke borde läggas i anstaltsstyrelsens egen hand, utan utfärdas av Kungl. Maj:t. Med anledning härav frambäller departementschefen i sin motivering behovet av att en särskild författning utfärdades av Kungl. Maj:t med föreskrifter i ovannämnda hänseende, och är detta synbarligen anledningen till att denna, enligt mitt förmenande, så viktiga paragraf om skyldighet för utskrivningsmyndigheten att skaffa sig garanti för att den utskrivne får arbete, icke influit i lagtexten.

Det må visserligen vara sant, att man kan utgå från, att Kungl. Maj:t i sina föreskrifter tager upp denna fråga, fast i departementschefens ifrågavarande motivering endast talas om villkor, under vilka den utskrivne må vistas ute, om villkor alltså, som det åligger denne att iakttaga. Men jag menar att här behöves ett påpekande av vad *utskriv-*

ningsmyndigheten har att beakta, och däribland är detta att skaffa den utskrivne nödigt arbete det viktigaste. Jag vill här även erinra om, att lagförslaget § 16 innehåller något fullkomligt analogt med det tillägg jag här påyrkat, ty fast Kungl. Maj:t skall utfärda de närmare bestämmelserna om anstaltens verksamhet, är en särskild § intagen, däri det säges, att »envar som är intagen å allmän austalt för vård av alkoholister, skall vara skyldig att fullgöra det arbete, som ur synpunkten av en ändamålsenlig vård ålägges honom». Då jag anser anskaffandet av arbete för den utskrivne lika viktigt som arbetsplikten å anstalten, kan jag icke gilla, att den i det ursprungliga förslaget upptagna § med påpekande av utskrivningsmyndighetens skyldighet härutinnan har utgått, utan får därför, herr talman, yrka bifall till min reservation.

*Lagförslag
om behandling
av alkoholister.
(Forts.)*

Greve Lagerbjelke: Det tillkommer uppenbarligen nykterhetsnämnd att i varje särskilt fall söka på bästa sätt sörja för utskrivne alkoholisters skyddande mot återfall i dryckenskap, men att angående detta intaga ordningsföreskrifter i allmän lag kan icke vara lämpligt. Härtill kommer att, såsom reservanten själv erinrat, enligt påföljande § det tillkommer Konungen att meddela närmare föreskrifter om villkoren vid utskrivning av internerade, och kan det, fortfarande i enlighet med vad reservanten själv säger, vara att antaga att de av honom anförda synpunkterna därvid skola bli beaktade.

Jag får därför, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr Petré, Alfred: Som den föregående ärade talaren sade, tillkommer det *nykterhetsnämnderna* att skaffa de från alkoholistanstalt utskrivna arbete. Men då dessa nämnder icke hava rättighet att företaga utskrivningen, skulle det ju kunna hända, att utskrivningsmyndigheten bestämmer om utskrivningen så, att den förlägges till en tidpunkt, då det är omöjligt att anskaffa arbete, och då kommer den utskrivne ut under dessa för honom ogynnsamma förhållanden, som göra ett återfall sannolikt. Det är därför jag menar, att det hade varit lämpligt om, såsom i första förslaget, det här finnes ett påpekande av *utskrivningsmyndighetens* skyldighet i detta hänseende.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Greve Lagerbjelke: Man får väl i alla fall utgå därifrån, att den myndighet, som bestämmer om utskrivningen, i varje särskilt fall handlar i samråd med vederbörande nykterhetsnämnd.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt de i avseende å förevarande paragraf framställda yrkandena gjordes

Lagförslag
om behand-
ling av al-
koholister.
(Forts.)

propositioner, först på godkännande av paragrafens lydelse enligt utskottets förslag, samt vidare därpå att paragrafen skulle godkännas med det tillägg, som föreslagits i den av herr Petron m. fl. vid paragrafen anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

20—24 §§.

Godkändes.

25 §.

Föreliggande paragraf lydde sålunda:

(I Kungl. Maj:ts förslag:)

Den, på vars *framställning* någon intagits å allmän anstalt för vård av alkoholister, är skyldig att svara för all vårdkostnad så väl gent emot den anstalt, där intagning först ägt rum, som gent emot anstalt, till vilken överflyttning skett eller i vilken han efter utskrivning intagits enligt 20 §.

Kostnad för vård, som meddelats enligt 10 §, skall statsverket vidkännas. Har statsverket i fall, som i 14 § sägs, förskjutit eller bestritt vårdkostnad, äger statsverket rätt till gottgörelse därför av den kommun, där den vårdade hade hemortsrätt vid den tid, då ansökning om förordnandet gjordes. Därest den vårdade vid tiden för ansökningen oavbrutet under minst fem år vistats utom nämnda kommun, skall statsverket vidkännas kostnaden.

Där på grund av ansvarsförbindelse eller eljest annan person än den, som åtnjutit vården, guldit vårdkostnaden, är han berättigad till gottgörelse av den vårdade. Har kommun bekostat vården, äger nykterhetsnämnden att uttaga sådan gottgörelse, i den mån den finner skäl till eftergift.

(I utskottets förslag:)

Den, på vars *ansökning* någon intagits å allmän anstalt för vård av alkoholister, är skyldig att svara för all vårdkostnad så väl gent emot den anstalt, där intagning först ägt rum, som gent emot anstalt, till vilken överflyttning skett eller i vilken han efter utskrivning intagits enligt 20 §.

Kostnad för vård, som meddelats enligt 10 §, skall statsverket vidkännas. Har statsverket i fall, som i 14 § sägs, förskjutit eller bestritt vårdkostnad, äger statsverket rätt till gottgörelse därför av den kommun, där den vårdade hade hemortsrätt vid den tid, då ansökning om förordnandet gjordes. Därest den vårdade vid tiden för ansökningen oavbrutet under minst fem år vistats utom nämnda kommun, skall statsverket vidkännas kostnaden.

Där på grund av ansvarsförbindelse eller eljest annan person än den, som åtnjutit vården, guldit vårdkostnaden, är han berättigad till gottgörelse av den vårdade. Har kommun bekostat vården, äger nykterhetsnämnden att uttaga sådan gottgörelse, i den mån den icke finner skäl till eftergift.

Herr Nilson, Karl August: Jag har framställt ett par önskningsmål rörande denna §. Det ena har ock av utskottet välvilligt blivit beaktat, varigenom ordet »ansökning» kommit in i stället för »framställning», vilket har till följd, att det blir kommunen eller dess representant nykterhetsnämnden, som i första hand blir ansvarig för avgifterna för vården, i stället för att, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, det skulle vara den, som från början hos nykterhetsnämnden gjort framställning, alltså enskilda personer. Jag är naturligtvis tacksam för denna förändring, som synes mig synnerligen värdefull.

*Lagförslag
om behandling av alkoholister.
(Forts.)*

Jag hade ytterligare föreslagit ett tillägg till förevarande paragraf av sådan lydelse: »Sker sådan ansökan av enskild, såsom i § 6 sägs, och prövar Kungl. Maj:ts befallningshavande sådan ansökan böra bifallas, påvile ansvarsskyldigheten gentemot vårdanstalt i första hand den kommun, där den vårdade har hemortsrätt». Denna hemställan har utskottet däremot icke ansett sig kunna tillstyrka och säger därom helt enkelt, »att enskild person skulle då, sedan av honom hos nykterhetsnämnd gjord framställning av nämnden ansetts icke böra föranleda åtgärd, kunna ådraga kommunen en kostnad, som den kommunska myndigheten ansett sig sakna skäl att pålägga kommunen. Ifråga om medellösa personer lär det i varje fall bliva nödigt att gå genom nykterhetsnämnden för att få kostnadsfrågan ordnad.»

Nu är det ju så, att § 6 i denna lag föreskriver, att »har framställning om åtgärd, som i 4 § 1 mom. sägs, hos nykterhetsnämnden gjorts av förmyndare för en åt dryckenskap hemfallen person eller av sådan persons make, föräldrar, barn eller syskon, eller, där hans barn ej uppnått myndig ålder, av förmyndaren för dessa, men har nämnden avslagit framställningen eller ej inom två månader vidtagit den åskade åtgärden, åger den, som hos nämnden gjort dylik framställning, att själv hos Konungens befallningshavande göra ansökning om förordnande, att den åt dryckenskap hemfallne skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister». Således, om i ett samhälle finnes en försumlig nykterhetsnämnd, som icke aktar på behovet av internering för sådana personer i samhället, som äro i verkligt behov därav, kan enskild person, som på något sätt är i skyldskap till alkoholisten, hos Konungens befallningshavande göra hemställan om dennes internering. Och Konungens befallningshavande åger också rätt att trots nykterhetsnämndens försumlighet besluta om denne persons internering. Men därvid stannar det också. Konungens befallningshavande har inga medel, synes det — i vissa fall åtminstone — att kunna verkställa sitt beslut. Ty om det är en medellös person, kan han icke skickas till vårdanstalt, därest han icke på samma gång är för allmänheten farlig; men han kan ju falla sina anhöriga eller andra, kommunen, på ett eller annat sätt till last, utan att precis vara farlig, och då kan Ko-

*Lagförslag
om behand-
ling av al-
koholister.*

(Forts.)

nungens befallningshavande i nu förevarande fall enligt denna lag icke internera personen i fråga. Det har därför syntts mig nödvändigt att få in ett moment, som gjorde, att Konungens befallningshavande ägde möjlighet att internera även i sådant fall, där en nykterhetsnämnd av likgiltighet eller försummelse eller kanske av förment månhet om samhällets kassa icke brytt sig om att göra något åt sådan persons internering. Det är ju alldeles givet, att det kan i vissa fall bliva besvärliga förhållanden. Helt visst finnas kommuner, som i vissa fall skola komma att se lagen med oblida ögon och mena, att den icke någonting gagnar. Dessa skola måhända sätta till en nykterhetsnämnd, som tager saken lugnt och icke bryr sig om att göra något för förefintliga behov. En sådan nykterhetsnämnd blir — anses det — kommunen billigare, än om man sätter till nykterister, som äro angelägna att få folket nyktert. Det får gå med nämndens verksamhet, som det går, och följderna blir, att vissa personer — om än i aldrig så stort behov därav — icke kunna bliva internerade, därför att Konungens befallningshavande saknar medel därtill.

Jag hade hoppats, att lagutskottet skulle beakta denna synpunkt, men då utskottet icke gjort det, och då denna lag ju har åtskilliga andra brister, såsom framgått av vad i dag förevarit, torde man väl få anledning att återkomma till denna fråga något senare. Jag vill icke i denna Riksdagens yttersta timme påkalla någon återremiss, utan får väl nöja mig med att framdeles vid lämplig tidpunkt återkomma. Jag har icke något yrkande. Jag har blott velat göra denna erinran, på det denna paragraf, sådan utskottet föreslagit den, ej skall stå oemotsagd.

Greve Lagerbjelke: Den siste talarens hela bevisföring grundade sig på det antagandet, att i visst fall, som han uttryckte sig, nykterhetsnämnden skulle vara försumlig. Då utskottet icke utgått från detta antagande utan från motsatsen och jag ej håller kan göra detta, får jag, herr talman, på de skäl, som utskottet anfört och den siste talaren uppläst, yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter den nu föredragna paragrafen godkändes.

Övriga delar av utskottets förslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda memorial nr 44, angående ändring i bestämmelserna om tullrestitution i vissa fall vid utförsel av mjöl av råg eller vete, biföll kammaren vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets den 7 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 38, i anledning av dels ytterligare framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen under pensions- och indragningsstaterna, dels ock återremiss av punkten 40:o) i utskottets utlåtande nr 10 angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 7 och 8 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från lotten nr 1 av Starby kungsladugård i Östergötlands län jämte en i ämnet väckt motion. *Ang. upplåtande av lägenheter från Starby kungsladugård.*

I proposition, nr 182, av den 14 mars 1913 till Riksdagen, vilken proposition remitterats till jordbruksutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva, att 25 i en i statsrådsprotokollet intagen tablå upptagna, till lotten nr 1 av Starby kungsladugård i S:t Pers m. fl. socknar av Östergötlands län hörande lägenheter finge, var för sig med i nämnda protokoll angivet område, från egendomen upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från vissa konoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen av berörda grunder meddelade närmare bestämmelser samt med förbehåll om rätt till utfartsvägar och om rätt för vissa personer att bo kvar i dem tillhöriga hus, på sätt i statsrådsprotokollet närmare omförmäldes.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en av herr *Sterne* i Andra kammaren väckt motion, nr 328, däri hemställt, att Riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition i övrigt, måtte besluta:

att de tre torpen: Lilla Skogen, Stora Skogen och Hästhagen, utlagda till lämplig storlek för självständiga jordbrukslägenheter,

Ang. upplåtande av lägenheter från Starbykungs-ladugård.

(Forts.)

försåldes med hembuds rätt till de nuvarande torparna Johansson, Ahl och Svahn;

att till torparen Sands lägenhet, Hässlet, lades ett av de till försäljning föreslagna områdena F. eller G. och hembjödtes nuvarande lägenhetsinnehavaren;

att det andra till försäljning föreslagna området F. eller G. hembjödtes åt f. grenadjären Kåre;

att nuvarande torparen R. Andersson finge hembud på Skarven; samt

att Kungshagen och det återstående av utgården Kerstinstorp uppdelades till småbrukslägenheter för försäljning och utarrenderades på kortare tid, tills uppskattning och upplåtelse hunne ordnas.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på återropade grunder hemställt, att Riksdagen, med avslag å herr Sternes motion, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr Petrén, Alfred: Herr talman, mina herrar! Då utskottet avstyrkt den motion, som i detta ärende blivit väckt, trots de i motionen anförda vägande skälen till förmån för däri gjorda yrkanden, och då jag, som under flera år varit bosatt på den plats, varom här är fråga, väl känner de lokala förhållandena, har jag vid detta tillfälle icke kunnat underlåta att begära ordet för att inför kammaren med några ord beröra innehållet i denna motion. Jag skall därvid endast uppehålla mig vid två av yrkandena i motionen, nämligen dels det första yrkandet, att ytterligare de tre torpen Lilla Skogen, Stora Skogen och Hästhagen måtte, utlagda till lämplig storlek för självständiga jordbrukslägenheter, försälas med hembuds rätt till de nuvarande torparna, dels ock det sista yrkandet, att Kungshagen och det återstående av utgården Kerstinstorp uppdelas till småbrukslägenheter för försäljning och utarrenderas på kortare tid, tills uppskattning och upplåtelse hinna ordnas.

Vad nu beträffar det i sistnämnda yrkandet omnämnda skiftet Kungshagen, som består av omkring 24 hektar utmärkt åkerjord, hava uppskattningsmännen sagt, att detsamma syntes dem synnerligen väl lämpa sig för beredande av egna hem, men avstyrkt tanken därpå av det skäl, att åbyggnaderna vid gården vore fullt tillräckliga även för denna åkerareal samt då jorden å Kungshagsskiftet vore så styv, att till bearbetning av densamma måste användas tre kraftiga dragare för plog och tyngre redskap, vilket icke lämpade sig för egna hem. Jag kan nämna, att, då innehållet av den kungl. propositionen blev bekant på orten ifråga, det senast citerade yttrandet om jordens beskaffenhet på Kungshagsskiftet — enligt vad jag erfor vid besök i Östergötland den 1 maj — väckte mycken förvåning hos tor-

parna, ty alla dessa, som själva arbetat å jorden ifråga, äro av helt annan uppfattning än den uppskattningsmännen här uttalat.

Ang. upplåtande av lägenheter från Starbykingsladugård.

(Forts.)

I detta sammanhang vill jag ock nämna, att man i denna del av Östergötland ofta klagat över, att till besiktningsmän utses personer utan sympatier för småfolkets berättigade strävan till egen torva. Valet av besiktningsmän är dock en synnerligen viktig sak, ty det är ju så, att på besiktningsmännens ömdöme grunda sig sedan alla myndigheters utlåtanden. På mången i förhållandena initierad imponerar det därför icke alltför mycket, om det i frågor av denna art föreligger samstämmiga yttranden av en hel rad myndigheter. Så mycket om detta moment.

Beträffande sedan yrkandet i första momentet går detta, som jag nämnde, ut på, att utöver vad Kungl. Maj:t i sin proposition föreslagit ytterligare tre torpinnehavare skulle få rättighet att friköpa sina torp, varom de hos Kungl. Maj:t gjort framställning. Departementschefen har också uti motiveringen till propositionen anfört, att han ansåge en försäljning av dessa torp till deras innehavare vara ur egnahemssynpunkt önskelig; men, säger han, vägande skäl synas dock tala emot en sådan åtgärd. Därvid anföres dock intet annat skäl än det, att torpen skjuta in som en kil i egendomen, och att en försäljning av dem därför skulle medföra avsevärt men för egendomens skötsel. Jag kan emellertid försäkra, att en var, som har känedom om de lokala förhållandena, måste bliva i hög grad förvånad över detta yttrande, ty såsom i herr Sternes motion är framhållet och såsom också var och en, som det vill, kan övertyga sig om av denna karta, äro de tre ifrågavarande torpen belägna i kanten av huvudgårdens åker: bakom dem, från huvudgården räknadt, finnes icke någon åkerjord, utan ett skogsskifte, Rismarken, kring vilket de övriga torpen också äro belägna, vilket skogsskifte för övrigt gränsar direkt till huvudgårdens åker såväl längs en del av dess norra som ock längs hela dess västra kant. Vidare är att märka, att vägen från huvudgården till skogsskiftet icke berör torpen, utan går långt på sidan om dem. Vid sådant förhållande är det verkligen svårt att förstå, vilken olägenhet det skulle medföra för egendomen, att även dessa torp avskildes från huvudgården, och Kungl. Maj:ts proposition synes mig innebära en svår orättvisa mot dessa tre torpinnehavare, som nu se sina förhoppningar om ett eget hem grusade. Detta så mycket mera, som dessa torpinnehavare i övrigt nedlagt sina bästa krafter i arbete på huvudgården.

Jag vill i detta sammanhang något gå in på frågan om de villkor, som äro uppgjorda mellan dessa torpinnehavare och arrendatorn. Av dessa villkor framgår nämligen, att dessa torpare arbetat vid huvudgården för en orimligt låg penning. Jag har här i min hand dels avskrift av det kontrakt, som är upp-

Ang. upplåtande av lägenheter från Starbykungsladugård.

(Forts.)

gjort mellan arrendatorn och domänstyrelsen, dels ock ett av ifrågakvarande torpinnehavares originalkontrakt med arrendatorn. I huvudkontraktet finnes en bestämmelse införd, att arrendatorn icke utan kungl. styrelsens tillåtelse äger att pålägga torparne avgäld eller besvär utöver vad vid egendomens arrendeuppskattning beräknats. Det oaktat finnes i torparnes separatkontrakt intagna paragrafer, enligt vilka utöver i huvudkontraktet stipulerade dagsverken, torparne under slåttern skola utan ersättning utgöra sex mansdagsverken samt de vidare skola vara skyldiga att efter budning utföra överdagsverken mot ersättning med 85 öre om dagen vintertiden och 1 kr. 10 öre om dagen under sommarhalvåret; och tillägges det, att alla dagsverken skola utgöras genom av innehavaren av Starby kungsgård fullt godkända arbetare. I ett tillägg, som är daterat något år senare, säges, att dessa överdagsverken skola vara två i veckan, och att det arbete, som torpinnehavarna utföra utöver dessa två dagsverken i veckan, skall betalas med det pris, som gårdens legda arbetare erhålla.

Man frågar sig verkligen, när man får kännedom om sådant, med vilken rätt statens arrendator underlåter att betala dagsverken utöver dem, som torpinnehavarna äro skyldiga att utföra, med gängse arbetspriset i orten, och med vilken rätt han även tager ut flera dagsverken än arrendekontraktet bestämmer, utan ersättning. Mot bakgrunden av de fakta, som jag nu anfört, ter sig onekligen arrendatorns framställning till Kungl. Maj:t ganska egendomlig, däri han protesterar mot, att så stora stycken av egendomen få försäljas, sedan han genom omtanke, arbete och kostnad sökt få egendomen i bästa möjliga skick. Det synes mig, som om arrendatorn uttryckt sig riktigare, om han sagt, att han genom att för underpris utsuga sina fattiga torparens arbetskraft sökt få egendomen i bästa möjliga skick.

Jag vill tillägga, att det är väl känt i orten, att alla dessa torpinnehavare med mycken omsorg sköta sina torp — en av dem har till och med av hushållningssällskapet prisbelönt — och att de hava innehaft sina torp i respektive 15, 30 och 40 år. Det är lätt att förstå den besvikenhet, varav torpinnehavarna gripits, då de erhållit kännedom om Kungl. Maj:ts proposition och därigenom fått klart för sig, att deras sedan många år närda förhoppningar att en gång få ett eget hem blivit fullständigt grusade. Det är lätt att förstå deras grämelse över att nu befinna sig inför utsikten, att, om de vilja stanna kvar på sina torp, alltjämt skola vara tvungna att till underpris sälja sina sista arbetskrafter, ja, kanske att, då deras arbetskrafter ej längre betraktas såsom fullgoda, arrendatorn för deras räkning låter lega sådana för pris, som kanske vida överstiger den ringa ersättning de själva erhålla — vilket, som man av separatkontraktens ordalydelse finner, arrendatorn enligt dessa kan fordra att få göra.

Det synes mig verkligen, som om Riksdagen skulle göra en god gärning, om den nu ville i denna fråga fatta ett sådant beslut, att därigenom möjliggjordes förverkligande av dessa torpinnehavares dröm att en gång få kalla den torva, som de sedan länge brukat, för sin egen.

Ang. upplåtande av lägenheter från Starbykungs-ladugård.

(Forts.)

Herr talman! Jag tror, att hänsyn till rättvisa och billighet kräver, att det blir en ny uppskattning i detta ärende, och jag ber därför, för att ärendet skall kunna bliva taget under förnyad omprövning, att få yrka återremiss till utskottet.

Herr Tamm: Jag anhåller att för kammaren få redogöra något för den föreliggande frågan, då det nu yrkats en återremiss, som jag tror icke skulle hava någon verkan. Det är ju så, att ett förslag först inkom från vederbörande uppskattningsnämnd och behandlades på vanlig väg, men då domänstyrelsen fick detta förslag sig tillsänt, ansåg domänstyrelsen, att nämnden icke gått tillräckligt långt i sitt förslag till styckning, var-efter domänstyrelsen på ort och ställe undersökte frågan. Ja, till och med jordbruksministern var nere för att riktigt kunna sätta sig in i densamma. Nu kan jag icke hjälpa, att jag tror, att dessa två uppskattningsmän, jordbruksministern och domän-generalen, hava ett lika så gott omdöme om en sådan här styckningssak som den siste ärade talaren, ehuru han också varit nere på platsen. Herr Petré anmärkte nu rörande de torp, som här äro i fråga, att det icke alls på något sätt skulle vara olägligt för huvudgården, att de frånstyckas. Som herr Petré sade, ligger visserligen ej någon åkerjord till huvudgården på andra sidan om dem, men de skjuta in med en kil mellan huvudgårdens åkerjord och den för huvudgården avsedda betesmarken; och det har aldrig hänt, såvitt jag kan erinra mig, att Riksdagen tagit sådana här söndertrasningsförslag och följt dem. Jag tror, att det är ett viktigt skäl, att man ej bör förstöra den ägofigur, som bibehålles i statens hand, och samtliga myndigheter hava varit ense om, att de tre torpen av detta skäl ej borde fransäljas.

Vad sedan vidkommer frågan om en ytterligare styckning av utgården är det så, att där äro byggda synnerligen värdefulla och för staten kostsamma hus. Det är ju att kasta bort det värde dessa kunna hava med iakttagande av lämplig styckningsmetod, om icke man låter till dem läggas så mycket jord, som är behöflig och tjänlig. Den styva jorden är lämpligare för en, som har tillgång till större dragkraft, än en småbrukare vanligen har. Den person, som särskilt anmält sig vilja köpa en del av sistnämnda jord, har ingen rättighet därtill, då han redan innehar lägenhet på annan mark. Han är således icke bland dem, som hava rätt att påfordra att få köpa här, men motionären vill utan vidare förbehålla rätt för honom och för

Ang. upplåtande av lägenheter från Starbykungsladugård.

(Forts.)

innehavarna av lägenheten Hässlet att få övertaga respektive områdena F. eller G. etc.

Det tillkommer naturligtvis icke mig att upptaga den kritik, som herr Petrén fann lämpligt att låta uppskattningsnämnden i Östergötland underkastas. Dock tror jag icke, att man kan utan vidare påstå, att den är sammansatt av för sociala förhållanden icke intresserade personer. Om så varit förhållandet hade de säkerligen icke i längden kunnat kvarstå. Vidare tillkommer det icke mig att ingå i svaromål på herr Petréns kritik av torparnes arrendekontrakt. Det kanske kommer ett bemötande därutinnan från annat håll. Jag föreställer mig, att, sedan den nya arrendelagen av Riksdagen antagits, det väl är klart, att när det blir ny arrendeperiod, missförhållanden, om sådana funnits, ej kunna bliva kvarstående. Jag tror dessutom, att den omständighet, att torparne varit kvar över ett par arrendeperioder, respektive 15, 30 och 40 år, väl må angiva, att man kan antaga, att de icke vantrivits på de ställen de suttit på. Då samtliga myndigheter hava varit ense och vederbörande själva på stället granskat förhållandena, finner jag icke, att utskottet, som i fråga om försäljningen varit enhälligt, i händelse av återremiss kan göra något annat, än det gjort, eller således tillstyrka bifall till propositionen. Reservanten, som är antecknad å utlåtandet, har nämligen yrkat avslag på såväl propositionen som den i ämnet väckta motionen.

Jag yrkar bifall till propositionen.

Herr Lindblad, Ernst: Jag har ju varken någon skyldighet eller befogenhet att försvara uppskattningsnämnden i Östergötlands län. Den är väl varken bättre eller sämre än andra uppskattningsnämnder, men nog är det märkvärdigt, att man kan säga, att dessa uppskattningsmän icke skulle vara intresserade av att tillskapa egna hem, när här föreligger ett av dem framställt förslag, att å Starby kungsgård skulle avsöndras icke mindre än 23 lägenheter på en gång — man har ju nödgats stanna därvid på de grunder herr Tamm anför, bland annat att en kil eljest skulle tillskapas mellan de kvarvarande ägorna till denna värdefulla egendom. Jag var med för 21 år sedan, då uppskattning ägde rum å Starby, så att jag har verkligen kännedom om de personer, som då förvaltade uppskattningsförhållandena i Östergötland. — Jag uppsatte t. o. m. — för att lära mig — ett förslag, som naturligtvis stannade mellan domänintendeten och mig. Jag var då uppskattningsman i Södermanland och har ännu uppskattningsinstrumentet kvar. — Men att säga som herr Petrén, att det här icke är riktigt, tror jag man skall vara litet grand försiktig med. Herr Petrén skall läsa kontraktet *fullständigt*. Det står i punkt 6: »nödiga dragare till torpets brukning erhållas från gården utan ersättning». Där har

herr Petréns förklaringen, varför dels sex extra dagsverken blifvit pålagda torparne och dels torparne kunnat frivilligt gå med på att göra vissa överdagsverken mot en skäligen låg ersättning efter nuvarande förhållanden. Dagspenningen har under arrendeperioden stigit till dubbelt mot vad den gällde vid uppskattningen. De pris, som sålunda äsättas dagsverkerna vid uppskattningstillfället, stå sig aldrig till periodens slut, och det är därför man allt mer och mer nödgas frågå sådana, emedan torparne, då man kommer till slutet av en arrendeperiod, alltid äro missnöjda och klaga: det ha vi aldrig tänkt på, när vi gingo in på kontraktet! Men de sitta dock kvar, och man har ej hört av uppsägningar. Detta förklarar väl, att de i själ och hjärta varit något så när belåtna. Så komma emellertid välvilliga personer, som åtaga sig deras sak, och när icke statsrådet kunnat gå med på det förslag, som framlagts från enskilt håll, vänder man sig till någon riksdagsman, som väcker motion, och så får man en taleman i herr Petréns — jag vet ej, om han är mer sakkunnig än uppskattningsmännen.

Ang. upplåtande av lägenheter från Starbykungs-ladugård.

(Forts.)

För torpet Skogen 2 var beräknat ett arrendevärde av 160 kronor. »Två dagsverken i veckan» står det här antecknat med blyerts — jag har anledning tro, att det är det, som blifvit fastställt. Nu medgiver jag, att det är möjligt, att torparekontraktet någon gång kunnat vara eller rättare blifvit för hårda. Därför har man numera, när man fått kännedom om flera och flera fall i det avseendet, genom Kungl. Maj:t fått en föreskrift, att varenda arrendator, som härefter upprättar nytt kontrakt med sina torpare, är skyldig att till Konungens befallningshavande inkomma med avskrift av det upprättade kontraktet; och därest Konungens befallningshavande däri finner några extra bestämmelser, som ej överensstämma med arrendatorns huvudkontrakt, är det Konungens befallningshavandes skyldighet att anmäla detta inför domänstyrelsen, som då vidtager de åtgärder, vilka kunna erfordras. Sådan är situationen nu, men detta åliggande har icke funnits förut — man kan ju säga, att det är en förbättring.

Jag tror emellertid icke, att man skall på en blott uppgift: »här äro torparne hårt belastade», fastslå detta som verklighet, utan jag tror, att Starbytorparne allesammans sitta med skäligen avgälder. Utskottet självt har kommit till, att uppskattningsnämndens förslag till saluvärdering torde vara snarare för *lågt* än för *högt*, och då kanske detta förklarar, varför samtliga torparne vilja vara med i det stora notvarpet, så att ej en del komma utanför, utan alla kunna bliva »självständiga». Huruvida emellertid detta är klokt av dem, lämnar jag därhän. Jag anser, att det vore bättre för torparne att få uppgörelser med arrendatorn om fria dragare. Detta möjliggjorde för dem att hålla en eller ett par kor mera på ett sådant ställe. Så ligger nog saken, om man studerar den med urskiljning och förstånd.

Ang. upplåtande av lägenheter från Starby kungsladugård.

(Forts.)

Herr Petréén Alfred: Jag kan inte alls vara med om vad den siste ärade talaren yttrade, att dessa överenskommelser skulle vara skälliga. Han säger att det är cirka 19 år sedan dessa överenskommelser gjordes, då arbetspriserna voro lägre än nu, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att detta separatkontrakt inellan arrendatorn och torparen i fråga är av så sent datum som år 1905 med tillägg av år 1906. Det syntes som den siste talaren trodde, att de två dagsverken i veckan, om vilka jag talade, skulle gälla de dagar torparen har skyldighet att göra dagsverke motsvarande det belopp, som enligt huvudkontraktet skall erläggas för torpet. Men utom dessa två dagar är enligt 1906 års kontrakt föreskrivet ytterligare två dagsverken i veckan mot den nämnda orimligt låga betalningen, och jag förstår icke den uppfattningen, att det kan vara rättvist, att ersättningen för erhållande av nödiga dragare till jordens brukande skall gäldas med icke mindre än 104 dagsverken om året, betalda så långt under numera gängse arbetspriser.

Det enda skäl, som egentligen här anförts mot denna avsöndring, det vill jag fasthålla, är att torpet skulle gå in som en kil uti åkerjorden och förstöra ägofiguren. För såvitt man ej menar, att egendomen skall se vacker ut på kartan och därför ej vill vara med om någon avsöndring, utan man ser till vad det i realiteten betyder, kan jag ej förstå detta skäl. Dessa lägenheter gå i själva verket icke in som någon kil i åkerjorden utan emellan åkerjorden och skogsskiftet, vilket långt ifrån torpen har utfartsväg till huvudgården. Detta är verkliga förhållandet. Det enda skäl, som anförts emot att torpinnehavarna skulle få friköpa sina lägenheter, är alltså efter vad jag påvisat fullkomligt ohållbart. Vid sådant förhållande är det ju ingen anledning att icke tillmötesgå dessa torpinnehavares livliga önskan att få friköpa sina torp, och med hänsyn till att deras framtid kan komma att vid annat förhållande te sig högeligen oviss och dyster, förménar jag, i motsats till den föregående talaren, att det för dessa torpare vore en stor fördel, om de genom Riksdagens beslut kunde beredas tillfälle att få sina förhoppningar uppfyllda.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet Petersson: Jag behöver ju icke betyga vad kammarén vet förut, att jag personligen har mycket stort intresse för att egnahemslägenheter må kunna i så stor utsträckning som möjligt bildas på statens egendomar. Jag tror nämligen, att det både ur ekonomisk och social synpunkt är mycket önskvärt, att så sker. Men när jag tillstyrker Kungl. Maj:t att framlägga förslag i sådant syfte, är det givet, att jag måste taga hänsyn till huruvida utsikter till framgång i ena eller andra fallet föreligger. Jag har en viss erfarenhet av att Riksdagen och i syn-

nerhet denna kammare håller ganska hårt på just det, att man icke skall försälja lägenheter, som ligga inne i en kronoegendom. För min del har jag aldrig haft och kommer nog aldrig att få den där stora respekten för figurfrågan, att det skall vara så regelbundna och raka linjer som man på många håll anser önskvärdt. Men i allt fall, här hade ju alla myndigheterna, såväl uppskattningsmännen som konungens befallningshavande och domänstyrelsen, förklarat sig icke kunna tillstyrka dessa tre torps försäljning. Dessutom är det oförnekligt, att dessa torp ligga inuti egendomen, de ligga vid kanten av åkerjorden i gränsen emellan åkerjorden och egendomens skog — jag ber att gentemot den siste talaren få erinra, att jag icke har, såsom han vill göra gällande, sagt, att dessa torp sticka in som en kil i åkerjorden utan som en kil i egendomen, då ju till denna hör såväl åkerjord som skog; denna lilla rättelse skall jag be att få göra.

För min del skulle jag således icke bliva mycket bekymrad, om kammaren ville bifalla Kungl. Maj:ts förslag även med det tillägg, som föreslagits, men jag har mycket liten tro på att så kommer att ske, synnerligast då kammaren nyss avslagit två kungl. propositioner, där de till försäljning ifrågasatta lägenheterna lågo i yttersta kanten av egendomarna, då dessa däremot ligga inuti egendomen.

Jag vill också tillägga ett par ord i anledning av den siste talarens yttrande om de hårda villkor, som arrendatorn pålagt sina torpare. Om den saken vill jag icke yttra mig annorledes än blott säga, att, då jag nog en och annan gång kommit underfund med, att den bestämmelsen i kontrakten att inga högre avgälder få påläggas än som stå i uppskattningsinstrumentet eller huvudkontraktet icke alltid så noga efterföljts, jag funnit mig föranlåten föreslå utfärdande av föreskrifter därom, att kontrakten mellan torparne och arrendatorn skola upprättas skriftligen och att en avskrift av dem skall insändas till konungens befallningshavande, som har att sedan jämföra dessa med huvudkontraktet och pröva förhållandena. Detta har ju också herr Lindblad nyss antytt, och därför är ju anledning antaga att dylika missförhållanden hädanefter icke skola äga rum.

Vad avgälden för framtiden beträffar för dessa torp, så, med den kännedom jag har om uppskattningsinstrumentena i detta fall, tror jag icke detta kommer att bliva fallet under den arrendeperiod som nu stundar, ty man har uppskattat avgälden för torpen efter ett visst penningpris. Torparne få visserligen betala genom dagsverken, men dessa dagsverken skola taxeras efter i orten gängse priser; så har icke förhållandet varit förut, men så kommer det att bli hädanefter.

Ang. upplåtande av lägenheter från Starbykungs-ladugård.

(Forts.)

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder framställda yrkanden propositioner, först på

bifall till vad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare därpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övertvägande ja besvarad.

Om avskiljande av ett område från Eslöv såsom nationalpark.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande nr 112, i anledning av väckta motioner om anslag till inköp av ett inom Eslöv beläget område och detsamma avskiljande såsom nationalpark.

I två inom Riksdagen väckta likalydande, till jordbruksutskottets förberedande handläggning remitterade motioner, nr 45 i Första kammaren av friherre *Trolle* och nr 152 i Andra kammaren av herr *Sjöstrand*, hade hemställts, att Riksdagen ville besluta att anslå ett belopp av 12,000 kronor till inköp av det inom Eslöv belägna, såsom naturminnesmärke betecknade området samt avskilja detsamma som nationalpark.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte såsom bidrag till inköp av ett inom staden Eslöv beläget, å särskild karta betecknat område anvisa ett anslag av 9,000 kronor att utgå under de närmare villkor, som av Kungl. Maj:t bestämdes.

Reservationer hade avgivits av

dels herrar *A. Pers*, *P. Hellström* och *A. L. Lundström*, vilka på återopade grunder ansett, att utskottet bort hemställa, att ifrågavarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

dels ock av herrar *A. T. Odelberg*, *A. H. Fahlén* och *Aaby A. W. Ericsson* samt greve *A. H:son Wachtmeister*, vilka dock ej framlagt sin åsikt.

Herr *Pers*: Som kammaren behagade finna, har jag här låtit anteckna mig för en motiverad reservation, vilken finnes betänkandet vidfogad. Inom utskottet har man varit av olika meningar om den här frågan, så olika, att denna reservation är avfattad som första avdelningens majoritetens mening, men den kom sedan i minoriteten i det samlade utskottet. Till den här gjorda motiveringen skall jag be att få foga några få ord.

Jag anser, att staten bör vara synnerligen försiktig, när den vill giva sig in på anslag till nya ändamål, framför allt när dessa tillkommit på euskilt initiativ. Det kommer eljest att bliva beroende på slumpen huru det utfaller, och sporadiska anslupp komma att göras på statskassan, och det blir beroende på vilken apparat man kan sätta i gång för utbekommande av ett visst anslag. Här har apparaten varit synnerligen bra igång-

satt. Ändamålet är visserligen i och för sig behjärtansvärt, men jag är av den mening, att man, som sagt, bör vara försiktig och att en systematisk och omsorgsfull prövning får lov att föregå frågan om ett anslag av denna beskaffenhet.

För ett år sedan inträffade det någonting, som jag skall be att få omtala för kammaren. Åholmen i Mälaren, som är planterad enligt anvisningar av den store Linné, var i fara att säljas och skövlas, och yxan skulle gå icke blott över ek- och barrskogsvegetationen därstädes utan också över de sällsynta träd, som ännu stå kvar sedan Linnés dagar. Emellertid satte sig ett par naturskyddsvänner i Västerås i rörelse, och genom ansträngningar av dessa lyckades man erhålla ett tillskott av 10,000 kronor från en mecenat. Härigenom förvärvades erforderliga medel, och, såvitt man nu kan se, lyckades man förekomma, att platsen i stället för att skövlas blir bevarad såsom naturskyddsområde. Jag anför detta exempel för att visa hur en sådan sak kan ordnas och hur den, så långt möjligt är, bör ordnas. Men tro herrarna att, om vi i dag anslå de ifrågasatta medlen till denna utgift för Eslövsområdet, dessa arrangemang från enskilda håll vidare skola komma att kunna vinna efterföljd. Nej, jag tror, att om vi börja med den här saken, kommer det enskilda initiativet att mattas. Anloppet mot statskassan kommer att naturligtvis bli det enda, som man anstränger sig för, och utgifterna komma att bli större än man någonsin tänkt sig. Med dessa synpunkter för ögonen anhåller jag att få yrka avslag å motionerna.

Friherre Trolle: Det har med rätta blivit sagt av herr Pers, att i fall liknande detta bör staten gå fram med en viss försiktighet, och det erkänner ju också utskottet, då utskottet säger, att det naturligtvis borde vara regel att endast statsegenom bör överföras till naturskyddsområde och att det likaledes icke bör vara förenat med utgifter för statskassan. Men utskottet säger på samma gång, att undantagsfall kunna finnas, då det är statens plikt att inskrida, och just ett sådant fall ser utskottet uti förvärvet av det ifrågavarande Eslövsområdet. Till skillnad från det fall, som den föregående talaren androg, föreligger här ett verkligt statsintresse förknippat med inköpet, ett statsintresse, vars befintlighet intygas av så framstående fackmän som professorerna De Geer, Nathorst, Andersson och Moberg. Sålunda säger professorn vid Lunds universitet Moberg, »att det för den geologiska undervisningen skulle vara till stor fördel om detta instruktiva och från Lund lätt tillgängliga område alltjämt kunde bevaras för en av odling eller bebyggande vallad åverkan». Det är sålunda från vetenskapligt håll erkänt vara ett verkligt statsintresse förenat med inköpet av detta område.

Om avskiljande av ett område från Eslöv såsom nationalpark.

(Forts.)

Om avskiljande av ett område från Eslöv såsom nationalpark.

(Forts.)

Vidare ha sedan andra betänkligheter kommit till synes i reservationen, bland dessa, att man menar att, då det på enskilt och stades initiativ hopsamlats halva inköpsbeloppet, det då vore onödigt eller olämpligt, att staten skulle inskrida. Jag förmenar snarare motsatsen. Om på enskild väg samlas så mycket som halva beloppet och man är så nära målet, ett mål, som ju vunnit erkännande från kompetent håll, då är väl just skäl, att staten träder till med sin hjälp.

Och vidare säges det i reservationen, att det är ej klart, huruvida hela området oundgängligen behöver reserveras. I detta avseende kan ju hända, att frågan ej är enligt reservanternas mening tillräckligt utredd, men jag vill dock erinra om, att professor Hennig, vilken kontrasignerat framställningen från Skånes naturskyddsförening till stadsfullmäktige i Eslöv, uppmänt området i fråga, och för övrigt torde det falla av sig självt, att, när det gäller att göra inköp och samla medel därtill, man tager till så litet område som möjligt, då ju alltid köpeskillingen kommer att stå i ett visst förhållande till den areal det gäller att inköpa. Jag ansåg, som sagt, detta falla av sig självt, men vände mig för säkerhets skull till professor Hennig, vilken såsom tillförordnat läroverksråd vistas i Stockholm. Han säger bland annat uti en skrivelse, som jag i dag fått mottaga, att »en avknappning av området vore en otillbörlig stympning». Detta torde kunna få bestyrka, att det ifrågavarande området, som nu skulle reserveras, är det minsta möjliga.

Jag kan således ej finna, att de betänkligheter, som reservanterna haft, längre kunna kvarstå och jag skall, innan jag slutar med att yrka bifall till utskottets hemställan, be att få uppläsa de ord, med vilka professor Hennig slutar sitt brev. Han säger: »Sällan köpes för statens medel undervisnings- och åskådningmateriel av så sällsynt och så bestående värde, som den påtänkta nationalparken i Eslöv.»

Med dessa ord ber jag, som sagt, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson, Aaby: Som herrarne se av betänkanudet och motionerna och höra av den förda diskussionen är här fråga om att avskilja ett område vid Eslöv till nationalpark. Nu kan man ju hava ganska olika begrepp om vad som menas med nationalpark, men här framför mig har jag en bild, som jag skulle önska en var av kammarens ledamöter ville taga del av, innan de fatta sitt beslut i denna fråga. Denna bild utvisar ett enda stort stenrös, sten vid sten och så tätt, att man ej ens kan få foten ned mellan stenarna. Under sådana förhållanden kan jag ju mycket gärna vara med om, att här föreligger ett märkligt naturminnesmärke, men att utvälja ett dylikt bredvid ett tätt bebyggt samhälle måste ju alltid ställa sig mycket dyrbart, som

ju också framgår därav, att det här området skulle kosta 18,000 kronor. Sådana här egendomliga eller liknande formationer finnas på många andra ställen, om även icke det är så gott om dem uti Skåne, men uti närgränsande provinser förekomma dock en stor mängd sådana. Vi kunna dock väl knappast begära att få dem alla inlösta med hjälp av staten. Och skulle jag än vilja sätta detta i fråga, så tror jag dock, att herrarne icke skulle reflektera däröver.

Om avskiljande av ett område från Eslöv såsom nationalpark.

(Forts.)

Vidare ber jag att i likhet med herr Pers få säga, att jag tror, att det skulle bliva ett farligt prejudikat, om staten giver anslag till inlösen av *ensköldas* marker för avskiljande till nationalparker. Hittills har man hållit sig vid, att det bör vara statsjord som upplåtes till dylika ändamål. Jag skall icke upptaga tiden längre och ber endast att få yrka avslag på de föreliggande motionerna samt utskottets hemställan.

Herr Tamm: Den föregående talaren anlade stenrössynpunkter på frågan, och det kan man ju förstå, då han bör vara sakkunnig i det fallet såsom varande från ett landskap, där det lär finnas god tillgång på sten, och han var liberal nog att erbjuda sig att avstå därutav så mycket som möjligt. Men jag tror, att det ej är riktigt lämpligt att jämföra detta stenröse med vilket som helst annat, till och med om det skulle befinnas ligga i Kronobergs län. Här gå ända upp i dagen bevisen på och minnen från den tid, då den skandinaviska halvön bildades, och det framgår av tillgängliga handlingar, att här ha genom förskjutningar i berggrunden kommit fram bevis på huru formationen av hela vår halvö gått till. Sådana naturminnesmärken erbjuda sig icke, herr Ericsson, i liknande grad på andra ställen. Men det är icke blott därför jag anser motionerna böra bifallas, utan det är också en annan sak det här gäller. Detta område ligger i en av de mest bördiga trakter i vårt land och jag tror, att man kan säga, att stora delar av denna genom människohand till så hög kultur komna jord förut sett ut på samma sätt som den nu ifrågavarande marken, vilken nog med viss rätt karakteriserats som stenröse; det är ett kulturellt minnesmärke, som man kan visa fram med orden: så här såg Eslövstrakten ut tillföre, där nu växa sockerbeter, och idoga människor ha genom strävsamt arbete omskapat denna jord till vad den nu är. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kobb: Jag kunde icke underlåta att begära ordet, då jag hörde herr Ericssons krassa uppfattning. Det är mycket möjligt, att herr Ericsson ej kan läsa ut någonting ur dessa stenrös, därpå tvivlar jag visst icke. Men lika övertygad är jag om, att de geologer och andra vetenskapsmän, som ställt sig i spetsen för och uppmanat korporationer och enskilda till insamling

Om avskiljande av ett område från Eslöv såsom nationalpark.

(Forts.)

för att från förstörelse bevara detta minnesmärke, kunna läsa ut någonting ur detta minne. Och det är just för att bevara detta minne av huru vårt land eller stora delar därav hava bildats, som man vill reservera detta område. Jag beklagar, att det icke kommit fram fullständigt i den form man skulle kunnat önska, därför att det kanske varit lämpligast, att området reserverats som en nationalpark, men då nu yrkande icke framkommit i den riktningen, skall jag förena mig med dem, som yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fahlén: Då jag låtit anteckna min reservation in blanco, har jag begärt ordet för att antyda min ställning till frågan.

Inom utskottet ställde jag mig välvillig mot tanken på statsbidrag för ifrågavarande ändamål, men jag gjorde det villkor för bifall till motionerna, att området skulle av vederbörande — Eslövs stad eller naturskyddsföreningen — förvärfvas och överlämnas till staten såsom stategensdom för att sedermera enligt lagbestämda grunder avskiljas till nationalpark. Detta blev icke av utskottet bifallet i den form jag ansåg nödvändigt, utan utskottet har rört sig med mer eller mindre svävande uttryck och för sin del hänskjutit saken till Kungl. Maj:ts avgörande, så att Kungl. Maj:t skulle hava att närmare bestämma villkoren för anslaget beviljande. Det har jag av principiella skäl ej kunnat vara med om, synerligast sedan jag läst de bilagor, som voro fogade vid motionerna, och av vilka särskilt en innehåller, att området skulle planteras och kanske bliva den härligaste stadspark, som Eslöv någonsin kunde önska sig. Att för sådant ändamål bevilja statsanslag finner jag emellertid icke lämpligt. Jag hade också föreställt mig, att anslaget skulle kunna satts något lägre än vad som är föreslaget, en fråga som dock är av underordnad betydelse. Om utskottet hade velat gå på den linje, som jag framhöll inom utskottet, hade jag bestämt ställt mig på utskottets sida, men då så ej skett och jag icke ser någon utväg att nu få igenom mitt önskemål, annat än genom en återremiss, vilken jag dock anser böra, med hänsyn till den långt framskridna tiden, undvikas, anser jag mig böra ansluta mig till avslagsyrkandet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 112, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 50.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets den 7 och 8 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län, och

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kapitalinbetalningarna till fonden för torvindustriens befrämjande,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 7 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 115, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar, dels ock två i ämnet väckta motioner. *Om grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar.*

I en till Riksdagen den 14 mars 1913 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 170, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen besluta,

dels att i propositionen angivna grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar skulle från och med den 1 januari 1914 lända till efterrättelse;

dels ock att Kungl. Maj:t skulle äga meddela de närmare bestämmelser, som kunde finnas erforderliga för tillämpningen av nyssnämnda grunder samt för övergången från de i förevarande hänseende nu gällande föreskrifter.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehått två inom Första kammaren väckta motioner, nämligen

Om grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar. (Forts.)

nr 121 av herr *Gustafsson*, däri föreslagits ändring beträffande punkt 7 i förslaget till nya grunder för egnahemsupplåtelser från vissa kronoegendomar, och

nr 143 av herr *Hult*, däri hemställt, att i grunderna för upplåtandet av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar måtte inrymmas bestämmelse därom, att inteckning till säkerhet för kronan tillkommande ogulden köpeskilling måtte kunna i anseende till förmånsrätten nedflyttas närmast efter erforderlig inteckning till säkerhet för av statsmedel beviljat egnahemslån.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på återropade skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt de av herrar *Gustafsson* och *Hult* i ämnet väckta motionerna, måtte besluta,

a) att särskilda i utlåtandet intagna grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar skulle från och med den 1 januari 1914 lända till efterrättelse; samt

b) att Kungl. Maj:t skulle äga meddela de närmare bestämmelser, som kunde finnas erforderliga för tillämpningen av nysnämnda grunder samt för övergången från de i förevarande hänseende nu gällande föreskrifter.

Herr *Hult*: Då jordbruksutskottet i huvudsak och enhälligt avstyrkt bifall till min motion i föreliggande fråga, skulle jag icke hava besvärat kammaren med ett yttrande i sakfrågan, om jag icke hyste den uppfattningen, att ett bifall till den framställning jag gjort skulle åtminstone i någon grad främja den egnahemsbildning, varom herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet vid behandlingen av en annan fråga nys så varmt yttrade sig. Därför skall jag be att få säga några ord i frågan.

Till en början skall jag då be att få uttala såsom min åsikt, att då man i dessa grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från viss kronojord intagit den bestämmelsen, att dessa egnahem skola upplåtas till mindre bemedlade och obemedlade personer, som besitta kvalifikationer, som kunna anses erforderliga för skötandet av ett mindre jordbruk, så medför detta en viss förpliktelse för statsmakterna att också se till, att de ekonomiska förhållandena i övrigt ordnas på sådant sätt, att möjlighet finnes för obemedlade personer, som vilja bli egnahemsbrukare, att använda sig av detta erbjudande. Men jag är icke riktigt på det klara med, att den ekonomiska frågan för närvarande är så ordnad. Egnahemsbrukaren, som saknar medel, måste nu genom bekanta eller släktingar eller på annat sätt skaffa de medel, som erfordras utöver erhållet egnahemslån. Jag ber att få taga ett exempel. Om ett eget hem färdigbyggt betingar en kostnad av 6,000 kronor, så får köparen ett lån av

5,000 kronor från egnahemslänenämnden. Han behöver då ytterligare 1,000 kronor jämte vad som åtgår till anskaffande av kreatur och redskap för skötande av det egna hemmet. Och detta belopp kan jag icke beräkna lägre än till 1,000 kronor. Han behöver alltså 2,000 kronor. För dessa, som skulle köpa av kronan, skulle det givetvis ställa sig i viss mån bättre, beroende därpå att kronan skulle taga ut köpeskillingen på samma sätt, som är stadgat för återgåldande av beviljat egnahemslån. Men dessa obemedlade personer kunna icke, om de icke äro i stånd att på annat sätt anskaffa medel, såsom förslaget nu ligger köpa ett sådant eget hem. Ty kronan skall ha sin tiondedel av köpesumman, och så hänvisar man köparen att för bebyggande av lägenheten söka lån från statens egnahemslånefond. Men vi veta, hur det går; egnahemslåneförmedlaren, åtminstone i våra bygder, lämnar icke ut lån med mindre egnahemslånet får första inteckningen. Det är denna sak, som jag pekat på i min motion.

Om grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar.

(Forts.)

Nu anser jag, att om köpare av eget hem på kronojord skall kunna begära sig av förutnämnda erbjudande, måste det ordnas så, att han kan få lån för fullbordande av det egna hemmet. Men då finnes enligt min mening icke annan utväg än att låta egnahemsinteckningen gå före kronans inteckning. Det kan kanske i viss mån synas egendomligt att sätta tillbaka kronans inteckning för ogulden köpeskillning efter egnahemslåneinteckningen, men vid närmare påseende tror jag icke, att det skall kunna behöva möta principiella svårigheter. Ty om lägenheten är fullständigt bebyggd, då egnahemsbrukaren tillhandlar sig den, får kronan ut $\frac{1}{10}$ av köpeskillingen i handpenning, och resten amorteras på samma sätt som egnahemslånet. Om däremot lägenheten skall bebyggas, då den säljes till eget hem, är det uppenbart, att dess värde ökas i samma mån som byggnader uppföras. Kronan blir icke sämre ställd i senare fallet än i det förra, där kronan tar inteckning för hela oguldna försäljningssumman.

Ett skäl, varför man icke gärna kan begära, att egnahemslåneförmedlaren skall lämna lån på i den kungl. prop. förut-satta vilkor, är, att förmedlaren gentemot staten står i ansvar för de utbekomna medlen. Under sådana omständigheter är det väl också obilligt att begära, att egnahemslåneförmedlaren skall bara av intresse för saken ikläda sig den risk, som ligger i att taga toppinteckningen. Enligt utskottets förslag är det visserligen meningen, att egnahemslåneinteckningen skall fastställas med samma förmånsrätt som kronans inteckning. Men jag tror likväl icke, att våra låneförmedlare gå in på saken. Det vore väl heller icke något skäl i att genom ändring av stadgandena rörande utlämnande av egnahemslån åstadkomma en bestäm-melse i den riktningen, att staten åtoge sig den eventuella för-

*Om grunder
för upplåtan-
de av egna-
hemslägenhe-
ter från vissa
kronoegen-
domar.*

(Forts.)

lust, som uppkomme på lån, vilka utlämnas till brukare av egna hem å kronojord. Det vore ju bara en omväg och tjänar icke något till, eftersom staten i alla fall skulle vidkännas uppkommen förlust.

Jag har trott, att den väg, som jag pekat på, vore framkomlig och möjlig att gå. Jag har, som sagt, den uppfattningen, att det skulle i någon mån främja saken. Ytterligare ber jag få påpeka, att även om man går den vägen och köparen får bli skyldig hela summan för det egna hemmets anskaffning, får han likväl icke vara mera obemedlad, än att han kan skaffa $\frac{1}{10}$ av köpeskillingen och dessutom vad som behöves till inköp av kreatur och inventarier. Skall man upplåta egnahem till obemedlade — och meningen är väl att göra detta erbjudande till fattiga jordbruksarbetare och andra, som lämpa sig att taga hand om ett eget hem — så skall man väl också taga steget fullt ut, så att staten för den goda sakens skull ikläder sig den risk, som till äventyrs i något enda fall uppkommer.

Slutligen ber jag få påpeka, att enligt mitt förmenande är denna risk icke av någon egentlig betydelse. Visserligen har man sport i åtskilliga landsändar, att det icke är så bra ställt med egnahemsrörelsen. Åtskilliga brukare ha fått sluta sin verksamhet, de ha tröttnat, eller stora svårigheter ha mött för dem att reda upp saken. Jag tror för min del, att det i många fall berott på, att jorden varit för dyr, och att kostnaderna för nybyggnaderna blivit för höga. Ett litet jordbruk på 20—25 tunnland åker har betingat en anskaffningskostnad av 7—8,000 kronor och däröver, och detta är orimligt. Gör priset billigare, och låt dem, såsom här föreslås, köpa efter värdering. Det är också min övertygelse, att dessa personer, som förvärva egna hem på kronojord, komma i en gynnsammare ställning i ekonomiskt avseende och därför bör denna egnahemsbildning på allt sätt underlättas och stödjas.

Den risk som staten löper genom att taga det steg, som jag föreslagit, är minimal, men förslaget skulle främja egnahemsrörelsen och bereda lättnader för dessa, som till äventyrs vilja förvärva egna hem på kronoegendomar. Därför yrkar jag bifall till min motion. Men då ett bifall till densamma förutsätter omarbetande av det föreliggande förslaget i vissa punkter, hemställer jag, att därest kammaren anser min motion förtjänt av bifall, ärendet måtte återremitteras till jordbruksutskottet för utarbetande av de bestämmelser, som bliva erforderliga för vinnande av motionens syfte.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Tamm: Jag tror mig kunna försäkra herrarne, att också utskottet gått till behandling av den föreliggande frågan

med den bestämda föresatsen att såvitt möjligt främja egnahemsbildningen, och även föredragande departementschefen har försäkrat, att han anlagt den synpunkten på saken, när förslaget framlades. Men utskottet har icke ansett, att det vore riktigt, att staten skall i varje fall ställas sämre än låneförmedlaren. Vi tyckte i utskottet, att vi gått motionären till mötes, på samma gång vi voro honom tacksamma för att vi fått en möjlighet till rättelse i ett förhållande, nämligen att vi fått bestämt vilken myndighet som skall likställa staten och låneförmedlaren i fråga om dessa inteckningar.

Motionären framhöll, att det vore troligt, att förmedlarna skulle draga sig för att fortsätta låneförmedlingen, därest deras inteckningar skulle komma ovanpå statens inteckning för ogulden köpeskilling. Jag tror icke så illa om dem, och jag tror icke, att låneförmedlarna äro besjälade av önskan att på staten vältra över all risk och allt ansvar. Ha de gått till detta delikata men tacksamma uppdrag, skola de nog fortsätta därmed trots risken, som de ikläda sig, och vilken blir mindre, tack vare motionärens framställning.

En återremiss till utskottet tjänar icke till något. Vi hava behandlat frågan synnerligen grundligt vid upprepad tillfällen. Med undantag för en annan punkt, vid vilken avgivits reservation av socialdemokraterna, är utskottet enigt. Jag kan försäkra, att någon ändring blir det icke, även om utlåtandet återremitteras. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare därpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt vissa kronojägare i Klotens revir.

*Ang. ålders-
tillägg åt vis-
sa kronojäga-
re i Klotens
revir.*

I en till Riksdagen den 4 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 252, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva, att en var av kronojägarna i Klotens revir M. L. Brusell, E. G. Andersson och Edv. Bark skulle äga för erhållande av ålderstillägg å sin befattning såsom ordinarie kronojägare tillgodoräkna sig den tid, han efter den 20 mars 1900 tjänstgjort såsom extra kronojägare, dock att ålderstillägg icke fingo åtnjutas för tiden före ingången av år 1913.

*Om grunder
för upplåtande
av egnahems-
lägenheter
från vissa
kronoegen-
domar.*

(Forts.)

Ang. ålders-
tillägg åt vis-
sa kronojäga-
re i Klotens
revir.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

(Forts.)

Herr Jönsson, Olof: Om Riksdagen bifaller den af utskottet tillstyrkta propositionen, skulle kronojägmästarna i Klotens revir få räkna sig till godo de år, som de tjänstgjort såsom extra kronojägare från och med den 20 mars 1900, samt med ingången av innevarande år åtnjuta två ålderstillägg. Jag vill fästa kammararens uppmärksamhet på, att utskottets hemställan i två hänseenden strider mot en princip, som tillämpats inom statsutskottet både i år och föregående år. Dels skulle här ett mycket större antal tjänsteår tillgodokomma dessa personer, och dels skulle de två ålderstilläggen, därest de beviljas, komma att utgå redan under det löpande året, det vill säga år 1913. Om jag nu ser bort därifrån, att antalet tjänsteår, som dessa personer skulle få räkna sig tillgodo, är större än det vanliga, och bara fäster mig vid, att de två ålderstilläggen skulle utgå redan från och med i år, kan jag inskränka mig till att yrka, att Riksdagen på det sätt bifaller Kungl. Maj:ts proposition, att ålderstilläggen utgå först med ingången av år 1914. På detta sätt kommer man åtminstone icke att bryta mot en princip, som, vågar jag säga, genomgående tillämpas. Jag tror, att det icke ligger så liten betydelse i att man söker hålla några principer vid behandlingen av sådana frågor, särskilt som här icke påvisats annat skäl för bifall, än att de haft så många tjänsteår som extra. Det har icke anförts, att de arbetat under dåliga förhållanden under sin föregående tjänstetid, vilket här skulle kompenseras, utan man har helt enkelt funnit lämpligt att med anledning av, att i fjol en motion i samma ärende icke vann bifall, nu taga skadan igen, så att de skulle få uppbara ålderstilläggen redan från i år. Jag hemställer om bifall till mitt yrkande.

Herr Tamm: Då denna fråga i fjol var före på grund av en enskild motion, avstyrkte jordbruksutskottet framställningen, men i motiveringen påpekades bestämt, att om en framtida utredning visade, att dessa personer voro förtjänta av dessa ålderstillägg, skulle man icke ställa sig i opposition. Nu ha samtliga myndigheter, statskontoret inbegripet, tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition. Den grundar sig därpå, att Riksdagen icke inrättade så många kronojägartjänster i Klotens revir, som Kungl. Maj:t begärt, och att dessa tre kronojägare därför kommit i en ogynnsammare ställning än sina fem kamrater. Först efter, om jag minnes rätt, 1909 års riksdagsbeslut kunde dessa tre bliva ordinarie. Således ha de under hela tiden haft samma tjänstgöring som sina lyckligare lottade kamrater. När nu samtliga hörda myndigheter tillstyrkt saken, kan jag icke finna annat än att

man bör bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Jag tror icke, att mau här bör pålägga den av den föregående talaren hävdade statsutskottssynpunkten. Vi hava ansett det icke allenast billigt utan även rättvist att bifalla Kungl. Maj:ts proposition.

*Ang. ålders-
tillägg åt vis-
sa kronojäga-
re i Klotens
revir.*

(Forts.)

Greve Wachtmeister, Fredrik: Ingen skulle hellre än jag önska, att dessa kronojägare i Klotens revir få de ålderstillägg, varom här är fråga. Jag känner vissa av dem personligen och vet, att de äro väl förtjänta av all möjlig uppmuntran. Men å andra sidan är det icke alls rätt att såsom den siste talaren säga, att det här är fråga om en statsutskottssynpunkt, utan frågan gäller, om Riksdagen skall handla konsekvent och på samma sätt nu, som skett flera gånger förut under denna riksdag. Jag tycker nästan, att Riksdagens värdighet fordrar, att den handlar konsekvent i dylika fall. Jag ber att få till fullo instämma i herr Olof Jonssons yrkande.

Herr Jonsson, Olof: Jag ber att få protestera mot herr Tamms yttrande om den tidpunkt, då dessa kronojägare blevo ordinarie. Det var icke år 1909 utan år 1912, och det förändrar kanske saken.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande vore yrkat, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Jonsson, Olof*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att ifrågavarande ålderstillägg skulle få åtnjutas först efter ingången av år 1914.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr Jonssons yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets den 7 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 117, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande föreskrifter i fråga om upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen m. m., *dels ock* en i ämnet väckt motion, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande nr 118, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om anslag till befrämjande av trädgårdsodling.

*Om anslag
till befräm-
jande av träd-
gårdsodling.*

*Om anslag
till befräm-
jande av träd-
gårdsodling.*
(Forts.)

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 196, hade herrar *Linders* och *Nilsson* i Kabbarp föreslagit, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och snarast möjligt framlägga förslag till Riksdagen om lämpligt anslag i det i motionen angivna syfte till befrämjande av trädgårdsodlingen, företrädesvis bland mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare, samt förslag till allmänna grunder för anslagets utgående.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning samt därefter till Riksdagen inkomma med förslag i fråga om de åtgärder, som lämpligen borde vidtagas för befrämjande av trädgårdsodlingen, företrädesvis bland mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare.

Reservation hade avgivits av herrar *A. T. Odelberg*, *P. Paulson*, *A. H. Fahlén* och *Aaby A. W. Ericsson*, vilka likväl ej däri antytt sin åsikt.

Herr Odelberg: Då jag nu antecknat mig såsom reservant, skall jag be att få yttra några ord, men jag skall försöka göra det så kort som möjligt.

För en tid sedan yttrade hans exellens herr statsministern vid besvarande av en interpellation, att en bland orsakerna till, att vi fått så många propositioner, var, att Riksdagen så ofta skrev till Kungl. Maj:t. Jag tror, att det vore lämpligt av Riksdagen att något inskränka detta skrivande, och här är ett tillfälle att kasta en skrivelse i papperskorgen. Icke därför att jag vill motsätta mig något, som kan göras för trädgårdsskötselns befrämjande, utan därför att jag anser, att skrivelsen är helt och hållet obehövlig. Intresset för trädgårdsskötseln är så stort, att Riksdagen icke behöver skriva till Kungl. Maj:t och begära någon utredning om vad som bör göras.

Det är icke mer än två år sedan Riksdagen beviljade ganska betydande årliga belopp för trädgårdsundervisning. Vi hava tre moderna trädgårdsskolor, och Riksdagen uttalade sig för inrättande vid behov av flera sådana. Riksdagen har vidare anslagit medel för att sätta trädgårdsmän i tillfälle att företaga studieresor utomlands.

Se vi på hushållningssällskapen i vårt land, så finna vi icke ett enda, som icke med intresse omfattat trädgårdsskötseln. Varje sällskap har efter de olika lokala förhållandena uppmuntrat trädgårdsskötseln framför allt bland de små egnahemsbrukarna. Sällskapen utbetala tillsammans årligen över 100,000 kronor för trädgårdsskötselns befrämjande. De hava anställt mellan 50 och

60 länsträdgårdsmästare och utdelade under det sista år, för vilket uppgifter finnas, 12,881 fruktträd gratis eller mot mycket låga avgifter. Vidare hava anordnats fruktodlingskurser och premiering av mindre jordbrukares trädgårdar. Somliga sällskap hava anordnat undervisning för folkskollärare i trädgårdsskötsel, andra hava främjat bildande av fruktodlingsföreningar, som understödjas. Ensamt i Södermanlands län hava bildats bortåt 55 fruktodlingsföreningar. Vidare hava hushållningssällskapen anordnat kurser i konservering av trädgårdsalster samt i trädbeskärning.

Då man ser, att intresset inom hushållningssällskapen är ganska livligt — olika åtgärder hava vidtagits och hushållningssällskapen från Ystad till Haparanda anslå medel för trädgårdsskötselns befrämjande — tror jag, att det är obehöfligt att nu skriva till Kungl. Maj:t. Skulle hushållningssällskapens medel icke räcka till för befrämjande av denna del av lant-hushållningen, lära nog sällskapens ombud ej underlåta att därom underätta Kungl. Maj:t.

Jag ber att på grund av vad jag nu anfört få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr Tamm: Den ärade reservanten angav som huvudmotiv mot skrivelseförslaget det stora intresse, som inom hushållningssällskapen förefinnes för trädgårdssodlingen och dess spridande i allt vidare kretsar. Jag kan ej hjälpa att jag har samma intresse som motiv för skrivelsen. Ty hur går det, när det finnes och breder ut sig ett verkligt stort intresse eller ett låt vara uppagiterat intresse? Jo, det går så, att om ej staten har klart för sig, huru den skall göra, och det ej kommer förslag från Kungl. Maj:t, kommer den ena motionären stickande med det förslaget och den andra med det, och det kan då i Riksdagen som tyvärr alltför ofta inom hushållningssällskapen upparbetas en agitation just för en löryckt del av det hela, som blir i en hastig vändning, om jag så får säga, bifallen av Riksdagen. Herr Odelberg påpekade, att hushållningssällskapen anslagit medel och intressera sig för detta, och jag tror, att bättre kunna de ej göra. Men huru går det sedan? Jo, man kommer tillsammans på ett ombudsmöte, och sedan man suttit samman två eller tre dagar, kommer man in med ett tämligen löst debatterat förslag till Kungl. Maj:t och begär, att, såsom herr Odelberg sade, på grund av denna framställning Kungl. Maj:t skall komma med förslag. Är det då ej bättre, när man konstaterat detta livliga intresse för saken, att såsom uttrycket lyder »mota Olle i grind» och att staten redan nu undersöker: Vad bör staten göra för denna binäring till jordbruket? Vad bör göras särskilt ur den synpunkten, att det väl icke finnes någon säkrare och bättre binäring just för småbrukarne, som vi äro så angelägna att understödja i deras

Om anslag till befrämjande av trädgårdssodling.

(Forts)

Om anslag
till befräm-
jande av träd-
gårdsodling.

verksamhet? Just i detta stora intresse finner jag en anledning att biträda förslaget.

Jag yrkar alltså bifall härtill.

(Forts.)

Herr Odelberg: Jag kan ej gilla den uppfattning den siste ärade talaren hade. Då de klimatiska-, jordmåns- och avsättningsförhållandena äro så olika i skilda delar av vårt land, är jag övertygad om, att våra hushållningssällskap bättre än någon av Kungl. Maj:t tillsatt kommitté kunna bedöma, vilka åtgärder böra vidtagas för höjandet av trädgårdsskötseln, och våra hushållningssällskap lida varken brist på intresse eller medel. Först när intresset svalnat eller medlen tryta, kan det vara tid att vända sig till Kungl. Maj:t.

Herr Lindblad, Ernst: Jag var ej med när utskottet behandlade denna fråga. Jag skulle i annat fall ha tillhört reservanterna. Mot herr Tamm får jag säga, att det är en annan »Olle» som skall motas, och det är strävandet att bara *vältra över på staten* vad som kan omhändertagas av andra institutioner eller av kommunerna. Men erfarenheten har visat, att t. ex. i Södermanlands län hade man en utmärkt länsträdgårdsmästare, som ej längre kunde vara nöjd, därför att han bjöds från ett annat län västerut en i banko förhöjd lön! Jag frågar: är det verkligen lämpligt, att hushållningssällskapen sins emellan skola anställa auktion för att få sina medhjälpare? Och detta med tillhjälp av statsmedel?

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på avslag därpå, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets den 7 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Kumla municipalsamhälle av den till länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Kumla nr 4 hörande skogsmarken, och

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt bergverksaktiebolaget Freja av kronan tillhörig mark i Norrbottens län,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 7 och 8 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1 i Kalmar län.

Ang. upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1.

I en till Riksdagen den 18 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 264, hade Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva,

dels att ett å karta med nr XI betecknat område måtte från förra kaptensbostället 1 mantal Skårebo nr 1 i Kristvalla socken av Kalmar län upplåtas till Kristvalla församling med full äganderätt mot en köpeskilling av 150 kronor att vid tillträdet erläggas till Konungens befallningshavande i länet och under i statsrådsprotokollet angivna villkor i övrigt,

dels ock att nio med nr II—IV, VI—X samt XII betecknade lägenheter finge var för sig med i statsrådsprotokollet närmare angivet område från egendomen upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från vissa kronoegendommar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen av berörda grunder meddelade närmare bestämmelser.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på återopade grunder hemställt, att Riksdagen måtte allenast på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, att Riksdagen medgäve, att det med nr XI betecknade området måtte upplåtas till Kristvalla församling med full äganderätt mot en köpeskilling av 150 kronor att vid tillträdet erläggas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet samt under villkor i övrigt att området finge tillträdas den 14 mars 1914, att församlingen ålåge att omkring området uppföra och underhålla hägnad mot egendomens angränsande mark och att församlingen ensam skulle vidkännas de med områdets avskiljande och lagfarten å fånget förenade kostnader.

Reservationer hade avgivits

dels av friherre G. L. De Geer samt herrar A. Pers, G. A. E. Kronlund, P. Hellström, A. L. Lundström, V. A. Ekerot och P. N:son Bosson, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag;

dels ock av herr P. O. Lundell, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Utskottet, som icke haft något att anmärka mot Kungl. Maj:ts förslag rörande försäljning av lägenheterna Kvarnemålen,

Ang. upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1.

(Forts.)

Flathallen, Brånen, Lilla Flathallen eller Åsmålen, Lilla Östramålen och Björktorpet samt det till upplåtande åt Kristvalla församling föreslagna området betecknat med nr XI, har däremot icke kunnat undgå att finna de områden i avrösningsjord, som tilldelats lägenheterna Storemålen, Hjältmålen, Trulsmålen och Östramålen vara alltför stora. Även om dessa områden icke i sin helhet äro bevuxna med skog, utgöra de dock för skogsbörd tjänlig mark, som i statens hand i framtiden kan lämna tillgång till skog, men i enskildas ägo antagligen bliva kala betesmarker. Då staten för närvarande för skogsändamål årligen förvärvar stora arealer skogsmark, torde det väl ej vara förenligt med god hushållning, att staten samtidigt till enskilda försäljer sådan staten redan tillhörig mark och ej obetydlig areal, som ligger samfällt med annan under statens vård och skötsel befintlig skog. Utskottet anser därför att i händelse de ovan nämnda fyra lägenheterna Storemålen, Hjältmålen, Trulsmålen, och Östramålen skola till enskilda försäljas de dem förslagsvis tilldelade områden i avrösningsjord böra betydligt minskas: det Storemålen tilldelade med omkring 9 hektar och de övriga lägenheternas områden med omkring 15 hektar för varje lägenhet.

Utskottet, som sålunda anser, att Kungl. Maj:ts framställning rörande dessa 4 lägenheter icke kunna i sin nuvarande form bifallas, får därför hemställa, att Riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition beträffande lägenheterna Storemålen, Hjältmålen, Trulsmålen och Östramålen, må i övrigt bifalla samma proposition.»

Friherre De Geer, Louis: Herr talman! I den proposition, som är föremål för detta betänkande, hemställas av Kungl. Maj:t, att nio stycken torp tillhörande förra kaptensbostället Skårebo skulle försäljas till torparne, som gjort framställning därom. Vid arrendeuppskattningen föreslogo uppskattningsmännen, att hela egendomen skulle försäljas. Detta förslag motsatte sig emellertid Konungens befallningshavande, som ansåg, att det ej fanns tillräckliga skäl för uppskattningsmännens förslag att jämväl huvudgården skulle försäljas, men Konungens befallningshavande hade ej något emot, att torpen finge försäljas till innebovarne. Överjägmästaren däremot ansåg, att enär det fanns en del skog till några av dessa torp, borde åtminstone de torp, som hade skog, icke försäljas. Emellertid förklarade domänstyrelsen, att enär dessa torpens utmarksområden delvis vore besvärade av vatten och skogen därå mindre värdefull, ansåg domänstyrelsen, emot vad överjägmästaren ifrågasatt, icke skäl föreligga att taga utmarken ifrån torpen, utan förenade sig domänstyrelsen helt och hållet med vad Konungens befallningshavande föreslog.

Det är ju alltid mycket svårt att bedöma, när det kan vara

skäl att tillåta en sådan försäljning, då man endast har papperen att tillgå, men när domänstyrelsen så uttryckligen kunnat säga, att skogen är mindre värdefull, och ej har något emot försäljningen, har en minoritet inom utskottet ansett, att tillräckliga skäl ej förefunnas att förmena dessa torpare att lösa sig till äganderätten till sina torp. Därför har jag jämte sex andra reservanter hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag tillåter mig således yrka bifall till reservationen.

Herr Tamm: Herr talman! Som den ärade reservanten anført, är det mycket svårt att på grund av tillgängliga kartor och handlingar bedöma detta ärende. Det är nämligen så, att överjägmästarens yttrande har varit något svävande, så att man knappt förstår vad han åsyftar. Men utskottsmajoriteten har i alla fall ansett, att han haft välgrundade skäl att just i den trakt, det här är fråga om, söka i statens ägo bibehålla så stor skogskomplex, som varit möjligt. Jag medger, att reservanterna ha mycket stora skäl att just i denna fråga tala för, att torpen såvitt möjligt skola försälas, och hade det varit möjligt att inom utskottet få fram ett yrkande, som ginge ungefär i den riktning, herr Lundell i sin reservations kläm, ej i motiveringen, framställt, skulle jag obetingat ha biträtt detta. Denna tanke, som han nu framfört i förbättrad form, kom ej vid den slutliga voteringen under omprövning. Nu är det så, att herr Lundell har just föreslagit, att beträffande de fyra torp, som överjägmästaren ansett böra bibehållas — dels därför att de ha för stor skogsmark och dels därför, att man skulle sakna folk att sköta den i statens ägo kvarvarande skogen — skulle ny uppskattning göras, och att man således kunde fränskilja de onödigt stora skogsmarkerna. Om Kungl. Maj:t då finner sig böra återkomma till Riksdagen med nytt förslag, kan ju detta ske framdeles. Herr Lundells reservation går således ut på bifall till försäljning av största delen av här ifrågavarande torp och uppskov med de andra. Då denna reservation i sin kläm uppfyller alla önskemål, som vederbörande överjägmästare framställt, föranleder det mig att gå på denna linje.

Jag ber alltså få yrka bifall till herr Lundells reservation.

Herr Pers: Inom jordbruksutskottet möta ofta ganska stora svårigheter att göra sig ett rätt begrepp om sådana här frågor, då man endast har papper och utlåtanden att gå efter. Emellertid har särskilt under sista tiden gjorts gällande, att man bör se till, att kronan ej avhänder sig skogsmarker onödigtvis till köpare av jorden, och det är en synpunkt, som jag anser vara riktig och som man nog i allmänhet bör följa. Men en sådan grundsats får naturligtvis ej användas i tid och otid. Den kan naturligtvis även drivas för långt, och i detta fall tror jag, att

Ang. upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1.

(Forts.)

Ang. upplåtande av lägenheter från förra kaptensbestället Skårebo nr 1.

(Forts.)

man, fastän något litet skog skulle gå med på lägenheterna, tryggt kan följa Kungl. Maj:t. Ty ser man på tabellen på sidan 11, finner man att i allmänhet skulle denna dåliga skogsmark utgöra dubbla arealen mot de magra inägorna. Jag tror, att i den magra trakt av Småland, som det här är fråga om, kan en sådan skogsareal ej anses annat än mycket lämplig att följa med dessa torftiga lägenheter. Man talar i fråga om Norrland om, att hemmanens jordbruk behöver stödskog, och jag föreställer mig, att detta i någon mån kan tillämpas även i detta fall. Jag har anslutit mig till reservationen, d. v. s. till Kungl. Maj:ts förslag, och jag tror, att man kan göra det på mycket goda grunder.

Herr talman, jag yrkar bifall till den första reservationen, d. v. s. Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Lindblad, Ernst: Herr talman! Jag var ej heller vid detta ärendes behandling närvarande vid justeringen, men om jag det varit, skulle jag liksom friherre De Geer ha yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, ehuru jag helst hade sett, att allt kunnat försäljas. Men det skulle verkligen vara olämpligt att behålla en del torp och överlämna återstående delen till skogsstatens vård och förvaltning. Min övertygelse är den, att dessa torp väl i allmänhet äro svagt bebyggda, åtminstone ej fullt tidsenligt och för en kronojägare eller skogsarbetare tillfredsställande, vilket medför, att skogsstaten får bygga nytt åt dessa skogsarbetare ändå, och då är det väl vida bättre att på de kvarvarande områdena bygga för sådant behov, så att man får fullt moderna och tillfredsställande åbyggnader. Jag tror ej, att dessa områden äro för stora att sälja, och särskilt skogsområdena torde verkligen behövas. De äro icke mycket skogrika; det är blott två som ha nämnvärd skog, det ena för 4,000 och det andra för 2,000 kronor — ja, det finnes även ett torp med skog för 1,000 kronor. Men vad man sätter värde på här är *betet*. Det är stenbundna och svåra marker att bruka på alla dessa egendomar, så att det vore värdefullt att åtminstone hava bete för att kunna uppföda djur därpå. Jag ber att få instämma i yrkandet på bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Greve Wachtmeister, Axel: Då man genom fränskiljande av de torp, som i herr Lundells reservation undantagits, skulle undgå det missförhållande, som utskottet velat undvika, nämligen att allt för stora skogsarealer skulle försäljas, får jag liksom utskottets ordförande yrka bifall till herr Lundells reservation.

Herr statsrådet Petersson: Jag skall, herr talman, som min bestämda uppfattning uttala, att det sällan förefinnes starkare skäl för bifall till ett framställt förslag om försäljning av lägenheter, än det just föreligger här. Och jag skulle verkligen mycket

beklaga, om kammaren i överensstämmelse med utskottsmajoritetens hemställan avslöge detta förslag. Vi skola komma ihåg, att denna egendom är belägen i en bygd, som hör till de verkliga karga trakterna i vårt land. Och att folk bor och bygger och arbetar där, åtminstone i den ställning som dessa torpare befunnit sig och befinna sig, kan endast förklaras av, att gammal god tradition och kärlek till den bygd, där de fötts och fostrats, är så stark hos dem.

Om upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1.

(Forts.)

Nu förefinnas här nio stycken, eller kanske noga räknat tio, sådana här små torparehem, och de ha alla begärt att få köpa dessa hem och bli självständiga. De ha begärt det ej en, utan två gånger. De skickade först år 1910 in en framställning till domänstyrelsen med en vördsam anhållan, att när ny arrendepopskattning skulle komma till stånd, de skulle bli satta i tillfälle att friköpa sina små torplägenheter. De fingo sådana underrättelser, att de fruktade, att deras begäran ej skulle bifallas, och så kommo de in den 1 mars 1912 med framställning till Kungl. Maj:t, och jag har här en avskrift av denna framställning. Jag kan ej underlåta att för kammaren läsa upp åtminstone en del av deras skrivelse, då det är på kammarens beslut och ej längre på Kungl. Maj:t denna sak nu beror. De skriva: »Undertecknade, torpare under kronohemmanet förra kaptensbostället 1 mantal Skårebo i Kristvalla socken av Kalmar län, inlade till Kungl. domänstyrelsen hösten 1910 en ansökan om, att vi måtte från den 14 mars 1914, då en ny arrendeperiod för Skårebo gård börjar, bliva befriade från dagsverksskyldighet till gården och i stället antingen få erlægga rent penningearrende eller också få inköpa torpen, det senare dock helst». —

Så tala de om, att denna deras ansökan blivit remitterad till vederbörande domänintendent och att ett sammanträffande med honom ägt rum, samt sluta med att beklaga, att därest det beror på honom och uppskattningsmännen, som de säga, ha de ej något hopp. Och nu ha de kommit till Kungl. Maj:t. — De hade dock en oriktig uppfattning därom, ty det visade sig att uppskattningsmännen verkligen hade föreslagit en försäljning.

Men jag fortsätter: »Med anledning härav se vi oss nödsakade att i djupaste underdånighet frambära våra bekymmer inför Eders Kungl. Maj:t och bönfälla om att Eders Kungl. Maj:t täcktes taga vår sak i nådig omprövning.

Vi ha på omvägar hört genom kronodomänens arrendator, att vår ansökan blir avslagen och att vi sålunda skulle få dagsverka under nästa arrendeperiod liksom under den närvarande. Men detta kan icke gå för oss, enär en man kan icke både sköta torpet och förrätta dagsverken på gården. Men å andra sidan äro torpen för små för att hålla dräng för dagsverkens fullgörande. Med nuvarande arbetspriser är detta oss ekonomiskt omöjligt. Torpen ge icke den avkastning att vi kunna

Om upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1.

(Forts.)

bära denna börda. Skulle så illa vara, att det bestämmes, att rättsgörelsen för torpen även hädanafter skall utgå i dagsverken — vilket vi icke vilja tro, enär det är ett föråldrat system — då se vi oss ingen annan råd än att gå ifrån våra torp. Men det skulle kännas svårt. Det skulle kännas svårt att behöva lämna den torva, som sedan många år tillbaka blivit oss kär och varest vi nedlagt så mycket arbete. Flera av oss ha där nedlagt sin bästa kraft. En av oss har innehaft sitt torp i 52 år och den av oss, som haft sitt torp den kortaste tiden, har dock innehaft det i 7 år. Att staten icke skulle göra någon förlust, om torpen såldes från gården, utan tvärtom en icke så ringa vinst, framgår av följande. Under innevarande arrendeperiod har det betalats i årligt arrende för Skårebo 1,055 kronor, men torparnes årliga rättsgörelse till arrendatorn av gården uppgår till 754 mans- och 147 kvinnsdagsverken samt dessutom 336 kronor i kontant.» —

Nu vill jag inom parentes anmärka, att om man slår ihop dessa dagsverken och multiplicerar med kr. 1:50 — vilket kanske något så när motsvarar medelpriset — representerar det en summa i kontant belopp av 1,687 kr., alltså mer än vad arrendet utgått med.

Det heter vidare: »Torpen, som ligga i utkanten av gårdens ägor, lämpa sig icke för sambruk med gården. Men de skulle bliva trevliga egnahemslägenheter». — Och på grund av detta drista de sig i underdånighet bedja »det Eders Kungl. Maj:t täcktes i nåder behjärta vår bekymmersamma belägenhet och tillstodja, att vi för skäligt pris måtte få inköpa våra innehavande torp, som blivit oss så kära, eller om detta icke kan ske, att vi måtte få erlægga penningearrende för dem och sålunda befrias från dagsverksskyldighet.» —

Nu får jag säga, att om man ser på denna sak rent ekonomiskt och ser bort från dess sociala sida, som man ej gärna kan slå dövörat till för — om man ser saken ekonomiskt, så visar det sig, att staten skulle ha en rent ekonomisk fördel härav, och detta skall jag genast visa. Om försäljningen bifalles, är huvudgården till de föreslagna torpen uppskattad till ett årligt arrende av 1,000 kronor. Arrendevärdet på dessa lägenheter, som föreslagits till försäljning, uppskattas till 1,130 kronor. Nu blir det i utet arrende, men om man förvandlar detta till ränta efter 3,6 % på köpeskillingen, gör det omkring 1,150 kronor. Det kommer till staten i form av arrende och ränta minst 2,130 kronor för denna huvudgård. Men om ingenting försäljes och allt utarrenderas, uppskattas det inbringa 1,415 kronor och i detta ingår då ock beten, som äro särskilt värderade. Staten skulle göra en direkt vinst årligen genom denna försäljning mot att utarrendera, och denna vinst kan man uppskatta till 715 kronor om året. Men härtill kommer nu denna sociala synpunkt, som man ju ej bör aldeles skjuta åt sidan.

Nu har det sagts, att det är för mycket skog till ett par av dessa torp, men herrarne skola besinna, att jordbruket just i den bygd, som det här är fråga om, sannerligen ej är lätt att driva, om man icke har litet skog. Det är ungefär samma förhållanden här som i Norrlandsbygden, där man ansett det nödvändigt att ha stödskog till jordbruket. För övrigt är det endast sämre skogsmark och ej egentlig skogsmark utan betesbackar och sumpmarker, såsom ock domänstyrelsen sagt i sitt yttrande, och som gör, att domänstyrelsen ej haft något att invända mot förslaget, sådant det framförts.

När, som sagt, det för staten för det första är en odisputabel ekonomisk fördel och för det andra i socialt hänseende en vinst efter mitt förmenande att tillgodose önskemålen hos dessa människor, som arbeta och föra ett strävsamt liv, har jag åtminstone ej kunnat avstyrka en framställning som denna. Jag säger, att kammaren begär för mycket, om kammaren begär, att jag skulle avstyrkt denna framställning, ty jag tror ej, att någon av herrarna i min ställning skulle hava gjort det.

Greve Wachtmeister, Fredrik: Ja, herr talman, man hör så mycket talas här i landet om att kronan icke vill gå i spetsen för egnahemssträvandena, när det är fråga om kronans egna domäner. Och man hör klagas över att det är så mycket administrativa svårigheter av alla möjliga sorter. Man hör klagas över att än är det en myndighet, än är det en annan, som lägger hinder i vägen härför. Jag vet, att mången gång dessa klagomål icke äro berättigade, men här stå vi verkligen inför ett fall, då kronan och staten hava i sin makt att bereda egnahem åt icke så få personer och då alla myndigheter hava varit ense om att tillstyrka det. Först hava uppskattningsmännen tillstyrkt det, sedan har Konungens befallningshavande tillstyrkt det, så har domänstyrelsen tillstyrkt det. Den endå som haft något att anmärka mot hela förslaget har varit överjägmästaren, och jag får säga — jag har läst igenom vad han sagt — att jag icke kan tycka annat än att de av honom anförda skälen för avstyrkande hava varit ganska svaga. När han talar om att dessa lägenheter behövas för arbetare vid huvudgården, får man betänka, att denna huvudgård ju icke består av mer än 100 tunnland. Det behövs icke så förskräckligt mycket arbetare på en gård, som icke är större än denna.

Vidare har överjägmästaren talat om att han tycker, att skogsanslaget här vore för stort. Då ber jag få peka på, att han visserligen säger, att det är stora och relativt värdefulla skogar, men sedan kommer domänstyrelsen och säger om samma torp, att utmarksområdena äro delvis besvärade av vatten och skogen därför mindre värdefull, och det stämmer icke riktigt.

Jag kan icke finna annat än att skälen för avslag å den

Om upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1.

(Forts.)

Om upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1.

(Forts.)

kungl. propositionen äro tämligen svaga, och jag skulle hellre gå på bifall till herr Lundells reservation än på bifall till utskottets föreliggande hemställan, men jag föredrager att gå på bifall till Kungl. Maj:ts proposition, d. v. s. detsamma som den av friherre De Geer m. fl. avgivna reservationen.

Herr Odelberg: Den siste ärade talaren sade att klander bör uttalas däröver, att staten ej går i spetsen för egnahemsrörelsen genom att i stor skala stycka sina jordbruksdomäner. Jag undrar om det finns fog för en sådan anklagelse. Förlidet år såldes icke mindre än för 1,000,000 kronor av statens domäner, och i dag komma vi att besluta om försäljning av omkring 50 lägenheter. Jag är ock mycket hågad för att sälja smålägenheter för att därav bilda egna hem, och vi kunna gärna stycka sönder en stor del av våra jordbruksdomäner, men däremot kan jag ej finna lämpligt att stycka sådana egendomar, vars största värde ligger i skogen. Kan det vara fullt lämpligt att bifalla Kungl. Maj:ts proposition, varigenom skulle från denna egendom, som dock har omkring 400 hektar skog, skiljas av icke mindre än omkring 132 hektar med ståndsog till värde af 36,000 kronor. Vad blir följden, om vi gå till väga på detta sätt? Jo, den första följden blir, att torparne hugga ned skogen och därmed betala sina lotter.

Jag tror därför, att det vore klokare, i fall kammaren bifölle herr Lundells reservation, gående ut på att göra om styckningen och taga bort åtminstone en del av den skog, som är föreslagen att följa med torpen. Jag ber att i likhet med ett par föregående talare få yrka bifall till herr Lundells reservation.

Herr Lindblad, Ernst: Jag undrar om icke den siste ärade talaren något överdriver ändå, när han säger, att vi här skulle gå att stycka även statens skogsegendomar. Det är faktiskt tre torp, som ha skogsvärde för resp. 4,000, 2,000 och 1,000 kronor. Är det för mycket, att dessa få något skogsanslag? Det kan jag icke finna. Det skulle dock bibehållas skog till ett värde av 44,000 kronor till huvudgården. Det är ock en väsentlig skillnad på produktiv och improduktiv skogsmark. Då alla myndigheter sammanstämman utom överjägmästaren, som kommit med ett olämpligt förslag, kan jag icke finna herr Odelbergs yrkande rimligt, utan ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Tamm: Det spelar icke alls någon roll, om herr Lindblad ville tillmäta all betydelse åt vad herr Odelberg sade om värdet på den växande skogen. Men här gäller det dock 55 hektar, d. v. s. över 100 tunnland skog, som skulle få bibehållas åt staten.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å förevarande utlåtande vore yrkat: 1:o) att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, så vitt den skulde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad, och 2:o) att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Lundell vid utlåtandet fogade reservation.

Om upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1.

(Forts.)

Sedermåra gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare enligt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till det under 1:o) upptagna yrkandet vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda memorial och utlåtande:

nr 122, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för staden Sala att försälja vissa så kallade tilldelningar och intagor, samt

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av mark från förra regementskvartermästarebostället Hultås nr 1 Norra och Hultås nr 2 Södra i Göteborgs och Bohus län,

biföll Kammaren vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 7 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av enhetliga bestämmelser för kommunernas bokföring, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

På framställning av herr talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under dagen avlämnade kungl. propositionen.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse nr 78, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående vissa ändringar i lönestaterna för personalen vid rikets hospital och asyler.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 79, angående åstadkommande av läkarundersökning av små- och folkskolebarn; samt

nr 80, angående utredning och förslag i fråga om åläggande för arbetsgivare vid större tillfälliga arbetsföretag att till gagn för sina arbetare vidtaga vissa anordningar.

Justerades elva protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5,12 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 10 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr vice talmannen.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsättande av civilkommissionens verksamhet tillsvidare till den 1 juli 1915,

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning i fråga om anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande samt i ämnet väckta motioner,

nr 109, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sammanslagning av fångvårdsanstalterna i Karlskrona,

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m.,

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkten 20 av sjunde huvudtiteln gjorda framställning om förstärkning av de till arvoden åt tillfälliga biträden m. m. hos statistiska centralbyrån anslagna medel,

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnad för Sveriges officiella deltagande i den internationella utställningen i San Francisco år 1915;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning av statsbana från Karungi till Haparanda m. m.,

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående resebidrag till vissa patienter vid kustsanatorierna,

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning i vad angår civildepartementsärenden gjorda framställning angående anslag för vissa anläggningar vid Frösunda driftbangård samt en i ämnet väckt motion, och

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående

pension åt stationsinspektoren Johan Axel Theodor Petersohns änka Johanna Augusta Alexandra Petersohn, född Nicander; ävensom

lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus, *dels ock* i anledning av samma proposition väckta motioner, samt

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 3, 4 och 7 §§ i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran, följande nästlidne dag bordlagda ärenden, nämligen bevillningsutskottets memorial nr 46, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 41—43, Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 20, ävensom Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 20.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3,36 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna*.